GOD. VII. BROJ 2.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU.
UREDJUJU DR. FERDO NIKOLIĆ I PROF. VIKTOR KRALJ.

»OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. ZA ĐAKE 30 Din., ZA OSTALE 40 Din., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU ILI DR. FERDI NIKOLIĆU, ZAGREB, MEDULIĆEVA 30. ILI PROF. VIKTORU KRALJU, ZAGREB, MEDULIĆEVA 26. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 4 DINARA.

TISAK „TIPOGRAFIJA“, GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB.

GODINA VII. U ZAGREBU, DNE 20. LISTOPADA 1923. BROJ 2.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

ZVONARČE I NJEGOVA MAJKA

(Nastavak).

Vika u to trčala kroz grad. Putem pobere triješće i drugo drvlje, što bi joj se prigodilo i ponese u korpi. Što će jadna, drva su skupa, ide zima a gorko je trpiti studen.

Sunce je već bilo zapalo, i suton se stao naglo spuštati. Vika je trčala preko mostova gradskih i među utvrdama, kao da su je vile ponijele. Dok je bila u poslu, mislila je samo o njemu, kako će ga svršiti. Ali čim ruke prestanu da se kreću, počnu da se roje misli kao zlatne pčele i šareni leptiri. Ko ju je gledao, kako srljajući od umora trči po tvrdoj kaldrmi, nekad po kiši i buri, izubijana teškim radom, niko ne će ni pomisliti, da ona sada hoda po cvjetnim stazama jednog bajnog carstva svijetla i zadovoljstva. To su carstvo bile uspomene na njenu prošlu kratku sreću. Samo one joj ostaše, uspomene svijetle i lijepe, sve ružno i zlo propalo je u mraku zaboravi. A te su uspomene bile tako jake i jasne, da su se za nju prometnule u pravu pravcatu zbilju i istinu.

Zar ona eto ne ide kući svojoj, raju svome domaćem, gdje je nakon teška truda i rada čeka domaći mir i odmor, čeka dobra večera, mile riječi i tople ruke muža i sina? Oh, da, tu će ona da se odmori, da se nasluša prijazna razgovora, da se sklone od svakoga zla i bijede, od nemila svijeta i njegove neljubavi i okrutnosti...

U tome času za nju ne postoje više oni dani i godine, kad se kao beskućnica potucala od nemila do nedraga, kad je rabotala, da joj je krv ispod nokata provrcala pa se napatila i gladi i žeđe i uzalud željela miran krov, da se pod njim nesmetano zaštiti i sakrije od ljudske zlobe i nemilosti.

Za nju je zapravo počeo sjaj života istom onda, kad za druge žene već pomalo počinje da blijedi i gasne. Godine mladosti prošle su u mukama svakojakim, u strahu i patnjama, u stidu i preganjanju. Djevojka sama bez ikoga svoga na bijelome svijetu, što je ne će sve da stigne? Gurana i turana provodila dane i noći u jadu i nevolji i nikada nije imala svoga kuta, da se u njemu skloni i bez straha da provede noći. Istom kad se našla prvi put sama u svoja četiri zida, počela je njena skromna srećica. I neka to i nije bio stan za čeljade, neka je bila samo izba od pet stopa, od dasaka sabijena i na kraju drvarnice, gdje je zvonarica nekad čuvala krumpir i kupus i poradi parcova odanle sklonila na drugo mjesto, — Vika se i tu našla kao u raju. Ta prvi put nakon mnogo, mnogo teška vremena našla sebe i svoju sirotinju pod sigurnim ključem. Stari zarđali ključ bio je za nju simbol njene slobode, samostalnosti i gospodstva. I niko je tu nije smio da smeta, niko da je odatle tjera, jer se ona utvrdo o tu izbu pogodila i za nju plaćala mukom svojih ruku.

Kad je ono po čisto opranome podu prostrla ponjavu, po ponjavi dušek i ono tralja, što se našlo u nje, pa prvi put legla, da bez straha i u miru prospava noć, osjećala se tako zadovoljna, da se ne bi mijenjala ni s caricom ni s banicom niti je znala, čega bi još poželjela na ovome svijetu.

I kako je onda slatko zaspala, još se slađe probudila. Probudila je prelijepa nekakva svirka, te je mislila, da još sanja. To su bila zvona, što pozdravljahu blaženu Gospu jutrom na uranku. Još je bio mrak, jedva je svanjivalo kroz sitni prozorak, kad uletješe divni zvuci u njenu tijesnu izbu. I raširе se zvuci, razmakoše stijene na sve strane, digoše je u zračne visine i napune je sjajem i veseljem. A po plavim talasima zračnim plivali bezbrojni anđeli, amo tamo mahali krilima i pjevali slatkim glasom slavu Bogu velikome. Što se slatko namolila molitava na svome ležaju klečeći! I kad se naslušala pjevanja zvona, radosna se srca kao nikada još uputila na svoj dnevni posao. Nije ga ni malo bilo, a nije bio ni lak. Da je dan brojao i još jednom toliko sati, koliko broji, svi bi se vrhom našli ispunjeni radom i trudom.

Ali Viki nije bilo teško raditi. Šta je noj bilo, ako se zvonar Mata i preko pogodbe naplaćivao njenom mukom? Pače, ona se vazda još osjećala na dobitku, jer u pogodbi nijesu bila zvona i ona ih uživala badava! S Matom se jedino pogodila za komoricu. Za nju ona će mu da mete i pere crkvu, da mu redi dvorište, da okopava i plijevi bašću i da radi i ostale poslove — broja im se ne zna — što će na nju da navale i zvonarica i kalfe i šegrti. Mata je bio po zanatu stolar, tesao kr-

stove, mrtvačke sanduke i druge potrebite stvari, pa je kuća bila puna i pilotina i strugotina i čeljadi, koja su se sva dala dvoriti od Vike. Osim toga trebalo je i da se jede, trebalo je prekodan ići na nadnicu....

Vika na sve dospije. Ona zna, da ko hoće, da živi, treba da radi. Radila je šest dana, kako Bog zapovijeda, a u nedjelju je počivala.

To je bio početak Vikine sreće. Svaki su je dan zvona ispratila na dnevnu rabotu i čisto joj okrilatila i ruke i noge, i svako je večer opet dopratila ulijevajući u izmorene udove pokoj i tišinu.

Pa kako već biva u životu, da jedna nevolja za sobom povlači drugu, tako se nerijetko događa, da za jednim zadovoljstvom dolazi i drugo. To se eto dogodilo i Viki. Desilo se jednoga jutra, mjesto da su Viku zvona kao obično iza sna izvela na javu, morala je Vika da probudi zvona. A to je bilo tako.

Stari zvonar jedno veče silazeći s tornja, iza kako je odzvonio Zdravu Mariju, omakne nogom s pošljednje dvije tri stepenice, padne i natuče se ljudski po koljenu. Sjutradan zorom, kad je trebalo da zvoni Pozdravljenje, tako ga boljelo, da je jedva mogao nogom da stane. Ele, šta će, kako li će, sjeti se Vike, pa odšmuca k njenoj komori, pokuca na vrata i zamoli je, ne bi li ona mjesto njega zvonila.

Vika pomisli iza sna, da to ona još vazda ne sanja? Ona zar da zvoni? Zar je ona toga dostojna? I hoće li pogoditi?

Mato je ispred vrata uči i puti. Ta vidjela je, kako se to radi. Samo potegni konopcem, pa gore, dole i to ti je sva majstorija.

Ali tamo vise četiri konopca. Za koji valja potezati?

Ako umije da broji s lijeva na desno, ono drugo u prvom redu kraj vrata.

Pošto tako pouči Viku, vrati se Mato u toplu postelju i odmah opet zaspi.

Vika se ogrnula ponjavom, jer je bilo zimnje doba, uzme fenjer i crkvene ključe pa se svečano uputi preko ceste k crkvi. Na ulici je bio još posve mrak, na nebu treperile zvijezde kao hiljadu očiju, a goli dudovi duž ceste sablasno pružili crne i gole grane u crnu pomrčinu. Najprije otključa vrata od porte; onda vrata od tornja i utone u crno ždrijelo uskih stepenica. Pod nogama stravično škripalo drvo. Sjetila se duhova i sablasti, sjetila se pakla i neba, svih svetaca i svetica božjih i hladni trnci prošikavali je od glave do pete. Uzme da se gruva u prsa svejednako šapćući: »Oprosti, Bože, meni nevrijednici«, očišćavala se od grijeha, da uzmogne dostojno da svršava bogougodno djelo.

Na tornju nađe sretno ono uže, koje će valjati da potegne. No prije nego što će da ga prihvati, prekrsti se pobožno, poklecne dva puta spram oltara i onda pograbi uže i plaho potegne dižući oči gore, gdje se od mraka ništa nije vidjelo.

I zvono se tamo gore odmah i odazvalo. Probudilo se pa onako još trapovijesno zvecne nesigurno i ispretrgano kao da udara nečije prestrašeno srce. Na prvi zvuk Vika se zaprepasti. Ali se brzo okuraži i potegne jače.

I glasi se nekako vrcali i koprcali i kao da su se rušili jedan preko drugoga. Ali malo pomalo stanu se nizati sve jednakije i najposlije zapjevaše skladno, umiljato i slatko, sve te od miline jeza podbijala.

Sutradan zapita župnik Matu, kako je to neobično zvonio jutros. Uplaši se Mata, da nije Vika u čemu pogriješila, pa propenta, da je nogom omakao i zato valjda nije mogao pravo da zvoni kao obično.

— Neka, neka, odgovorio je župnik, dobro je bilo samo pomalo neobično i podulje nipošto ružno. Lijepo je, kad se zorom čuju zvona, pa baš malo i dulje bilo.

Mati odlanulo. Te sada je zvonara počesto što zaboljelo, to krsta, to glava, to bubrezi, pa onda hajde Viki, podaj ključe i fenjer i preporuči joj svoja zvona. Ama samo neka pripazi, da sve bude u redu i kako treba.

A to je Vika jedva dočekala. Što je češće zamjenjivala Matu, zvonarska joj služba sve više omiljela, makar da je u mračni toranj polazila svako jutro s istom strepnjom u srcu, vazda spremna, da joj se ne nešto strašno dogodi.

I doista, to se nešto jednoga jutra zbilja i dogodilo. Matu ono jutro žigalo u desnom ramenu, pošto na čitavom tijelu već nije bilo mjesta, gdje ga prije ne bi žigalo. Vika primila i to s dobrom vjerom kao i sve donle, uze ključe i fenjer pa ode u zimsku noć. Bilo je snijega pa je mrak bio donekle proziran. Jedva se Vika otputila, još brže se vratila i blijeda kao krpa stala nasred sobe,

gdje su spavali zvonar i zvonarica. Cvokoćući zubima izdrobi, da nešto ima u crkvi. Nešto za vratima cvili i ječi i ona ni pod živu glavu ne smije da otključa. Pa ni sam ključ nije htio da odbravi. Da nije kakova čarolija, vragolija, da Bog prosti!

— Ti si prava luda, kakva čarolija, vragolija u crkvi? Nijesi dobro turila ključ u bravu, karao Mata ljutito, što ga je probudila iz lijepoga jutarnjega sna.

Ali kako Vika inače pokorna i poslušna, odlučno izjavi, da ni za što na svijetu ne će sama u crkvu, zvonaru nije preostalo drugo, nego, kunući u sebi i ječeći zbog bolova u ramenu, ogrne se i ode s Vikom ostavivši za sobom zvonaricu u sto strahova.

Kad oni pred crkvena vrata, a tu zazbilja nešto sitno cviljelo.

— Biće neko ostavio pseto, ražljuti se zvonar i spremi se, kako će nepozvana gosta odmah izjuriti nogom.

Ali to nije bilo pseto, nego hrpa tralja, a iz tralja izlazio sitni pisak i zadušeno kvečanje. Vika se oprezno naže, opipa i vikne:

— A joj, dijete, sitno djetence!

— Šta ćemo sad?? počeše se zvonar za uhom.

— Pa odnijećemo ga kući, dočeka Vika i bez ikakva straha, hrabro i odlučno pokupi tralje pa sa svojim teretom na polje u osvitak vedra zimskoga jutra. Za njom ostao Mata da zvoni Pozdravljenje.

I pod veselim ječanjem jutarnjih zvona nosila je Vika u svoju tijesnu izbu drugi komad svoje životne sreće.

Dijete je bilo ničije, niko za nj nije pitao, pa se gradskoj općini našlo na veliku nepriliku. Ali je brzo izbavi iz nezgode Vika, Ludavika. Uzeće ga pod svoje. Ljudi zagrajaše. Jedni se čudili i sprdali se s Vikom, drugi je hvalili. Šta će ludoj Viki dijete? Ali je gradskim ocima odlanulo. Šta više, obećali, da će Viki mjesečno isplaćivati tri forinta za dječje uzdržavanje. Obećali, ali ne održali. No Vika nije marila niti je tražila išta ni od koga. Imaće ona i osim tuđe potpore da othrani dijete. Samo neka joj ga ostave.

Prviput joj se u čemernom i samotnom životu našlo živo biće, koje će biti njezino, njezino i ničije. Ona se smije za nj brinuti, smije ga tetošiti i milovati, koliko je njoj drago, ono će nju majkom zvati, ona njega sinkom i niko joj ga ne smije oteti, osim, osim . . . da mu se javi prava mati. I mnogo ju je vremena morila misao o toj pravoj materi, što je bila tako nesmiljena ili bijedna i nevoljna, pa je odvrgla nejako svoje čedo. I dugo je na pogledu svake tuđe žene, što bi se pokazala u zvonarevu dvorištu, zastrepila od straha, da nije možda nepoznata mati maloga Mije.

V.

Godine su prolazile u jednolikome miru, pa je i Vikina straha pomalo nestajalo. Ona se sve bolje uživjela u svoje materinstvo, na tako neobičan način stečeno, da se s vremeno u njoj sve jače ukrepljavao osjećaj, e je mali Mijo zazbilja njeno rođeno čedo. Ona ga je pored sve bijedi i siromaštine odgajala, što je bolje mogla, učila ga bogobojažljivu životu i bdjela nad njim, kako ne bi ni rođena mati bolje znala i umjela.

Zvonaru Mati i njegovoj zvonarici u početku nije bilo pravo, što im se u kući našlo tuđe nahoče. Nijesu imali svoje djece, pa zar da trpe tuđe? Donijeće nemira u kuću, smetaće.

Ali tu se Vika prvi put osovila na svoje noge i odložila svoju prirođenu plahost i pokornost. Ako ne smije s djetetom, ne će ni bez djeteta, govorila bi odlučno. Naći će se zar za nju kakav kutić, da skloni sebe i svoje dijete.

Zvonar i zvonarica brže bolje na to izračunali, na kolikom bi bili gubitku s odlaskom Vikinim. Za poslove, što ih je vršila Vika, morali bi barem da uzmu dvoje čeljadi i još ih dobro platiti.

Kad su to smislili, popuste i pristanu, da dijete ostane u kući. Samo su još pridomišljali, kako će Viku još bolje zaposliti i to u stolariji prenosiće daske i zvonarici praće još osim toga dva dana u mjesecu rublje i nositi ga na Dravu. Tako će im se dobro isplatiti dobročinstvo, što ga ukazaše nahočetu i njegovoj pomajci.

Vika je i to sve drage volje na se primila. I koliko ni do sada nije štedjela snagom, odsada pogotovo nikakov posao nije joj bio pretežak. Imala je za koga da radi, da se trudi i da teče. I radila je vesela srca. Svaki joj je dan bio praznik, čim bi se sjetila sitnoga čedanca, a nije nikada ni prestajala misliti o njemu, jer ga je imala dan i noć pred očima. Ni jedan čas nije ga prepuštala drugima. Nosila ga na nadnicu, pa bilo kako mu drago daleko. I gdje joj ne bi dopuštali, da ga ponese sobom, nije se tamo ni primila posla.

— Luda Vika, govorili bi ljudi. Što se toliko pravi oko toga djeteta? I još da joj je rođeno.

Ih, da ste je vidjeli sada, kako se Vika razgoropadila! To je i jedini put, da ju je iko vidio ljutitu i čuo iz njenih ustiju grdnje.

Zato je pustili na miru, kao i ona što je puštala svijet na miru.

Izbica se njena čisto preobrazila, otkad je u njoj prvi put zazvonio dječji glasak. Postala je svjellija i prijatnija. U njoj se pomalo našlo štošta i potrebna i nepotrebna. Razumije se najprije ko-

lijevka, pa svakakve sitnice, što će dijete da zabavlja, sitni praporci, zvečka. Stijene je poizlijepila šarenim slikama, što ih je zavidno poisprosila po kućama, gdje je radila n nadnici. Njih je mali Mijo gledao, čim je progledao, za njima pružao ručice i tepao im. Našli se u komorici i lončići, žličice i tanjurići. Iz njih je čedo pilo svoje mlijeko i jelo svoju kašicu. Kad se nije više ni jelo ni pilo, zvonilo se i sviralo kašikom po lončićima i tanjurićima, a to je bilo veliko veselje. Smijeh se i gukanje djetetovo kao srebrno zvonce orilo po maloj izbici, izletjelo na dvorište, raširilo se po kući i htio nehtio svima se u srce šuljalo, a dakako najviše u srce Lude Vike, koja doista samo što ne poludi od sreće, kad bi joj se mališan najposlije kriješteći od puste radosti dječinje bacio u naručje, žlicom je milovao po obrazima i tepao:

— Mama, mama, Mijo voli mamu.

U to doba svijet se pomalo odučavao, da je zovu neprijatnim nadimkom, jer se i ona svojom spoljašnošću počela da izjednačuje s drugim ženama. Pazila malo više na odijelo, svezala glavu šamijom, pa je žene primale kao sebi ravnu, što je stekla sina i za aj se tako lijepo brinula.

Mali Mijo rastao na krilu i okrilju svoje pomajke, i kao cvijetak bez brige se rascvjetao na suncu ljubavi i napredovao duhom i tijelom, kako Bog zapovijeda. Bio je dobro dijete, poslušno i veselo. I k tome još i lijepo, radost ga pogledati. Kao u gospodskoga djeteta bila mu plava kosa tanka kao svila i kovrčava, koža bijela kao mlijeko, oči modre i velike, sve na njemu fino i skladno. I tako ga je samo čisto držala, svako jutro dospjela je da ga okupa i košuljicu mu promijeni. U tome nije popustila ni kad je već malo poodrastao i orazumio se. Zvonarica i druge žene prikoravale je zbog toga, što ga tako mazi i obikava gospodskim običajima. Nije Mijo nimalo bolji od ostale djece uz ulicu, da još i gori, jer mu se ne zna, ni čiji je, ni otkuda je. Vidjeće ona već, kakvu će ona sebi odgojiti pokoru. Biće gizdelin, pa će, kad odraste, za hvalu svoju pomajku prezreti i odvrći se od nje. Zar ima hvale od ovakove nahočadi? Ne kaže li poslovica: »Hrani sirotu na svoju sramotu«?

Jednom Mijo slušao ovakov razgovor. Iako nije baš sve razumio, smisao je ipak shvatio. Te uzevši majku čvrsto za ruku pritisne se uz nju i rekne:

— Majko, ja ne ću biti gizdelin, ja tebi ne ću biti na sramotu.

I na to se rasplakalo dijete, da ga potresena mati nije mogla umiriti. Od toga doba ljubila ga je još više, ako je to uopće moglo biti. Njoj nikakva žrtva nije preteška, ako je bila za dobro djeteta. Ona samo za nj živi, samo za nj se brine i jedan ljubak osmijeh, jedna mila riječ njegova obilata joj je nagrada za sve muke i brige.

Od svih radosti, što su jedna po jedna ulazile u mali život Mijin, prva i najmilija ostala su mu zvona. Istom što je počeo da zamjećuje stvari i pojave oko sebe, najviše ga dirala zvona. Čim se ona glasala, prestao bi u igri, digao lice spram zvukova i slušao napeto i pažljivo. Kad ga je čak jednoga podneva majka ponijela u crkvu, odonda je svoje malo srce čisto privezao za zvona. Išao sa zvonarom, kadgod je bilo zgode, kušao uz majku i sam da zvoni i kako su godine dolazile i prolazile, dijete ojačalo, ono najposlije stalo zamijenjivati i zvonara i majku u službi svojih dragih zvona. Od njih volio je samo majku više. Njih troje: majka zvona i on činilo mu se nešto nerazdruživo. Sve je to njegovo, što on voli: njegova majka, njegovo zvono, njegova crkva.

VI.

Tako su prolazile godine u poslu, ali i u božjemu miru. Ona nije ni u koga dirala, pa ni nju nije niko dirao.

Ali došli su dani nemira i nespokoja. Kad je djetetu zvonarevo dvorište postalo tijesno, valjalo ga je razmicati na ulicu. Na ulici našla se i druga djeca i Mijo poželi, da se pozna s tim malim ljudima, što su kao on. Od tih je drugova saznavao i čujavao štošta, o čemu donle nije ništa čuo, i dobra i zla, ali više zla nego dobra. I onda bi dolazio kući i pitao majku, šta je to. A majka bogobojažljiva učila dijete, da razlikuje ono zlo od dobra.

Ali jednom nje mu znala da odgovori na pitanje. Htjelo dijete da zna, zašto ono nema oca, kad imaju druga djeca? I on bi htio da ima svoga tatu. Kad kojega derana izmlate, ovaj odmah viče, da će kazati ocu i otac će mu već pokazati. A kad njega, Miju, izbiju, nema tu oca, da izmlati dušmanina, već ga mati samo šuteći uvuče u kuću i miri, kao da je on kriv, što su ga tukli.

Sad se Vika jako uplašila. Vidjela je ona, kako se primiče vrijeme, kad svoga sinka ne će imati sama za se, na očima, nego će ga morati da prepusti samome sebi, i šta više, tuđim ljudima. A ljudi nemili su, nemilosrdni, okrutni, od njih mu prijeti svako zlo. Ko će da ga brani od toga zla? I ako jednom ostane i bez nje pa će morati da se potuca od nemila do nedraga kao i ona nekad u svojoj mladosti!

JAGODA TRUHELKA.

(Nastavit će se)

NA GROBU MAJKE

Majčice!
Što, humak šuti?
Majčice!
Zar neznaš više svoga Nikice?

S dalekog sam puta pošao
I k tebi, majko draga, došao,
Ne bih li milo lice tvoje
Još jednom vidio
I usne slađane — —
Poljubio?

O javo grozna, okrutna!
Prerano sam te,
O majčice — —
Izgubio!

Ah što učini kob,
Da uz tvoj dragi grob
Pusti se vije, zabačeni drum,
S kojeg slušaš uzdah putnika
I škripu teških točkova!

Ah gdje je, gdje je mila majčice,
Čempresa sveti šum? — —

Majčice!
Čuj me!
Od bola, bih se
U kaplju tuge stinuo,
Na, tvoje svete kosti — —
Ja bih kanuo,
I umro tu na grobu tvom.

Al' ne!
Jer majčice, o mila majčice,
Ti često si govorila —
U svako doba ,u svaki čas,
Da dadem život za svoj dom.

Branko Bunić.

U SPOMEN

(Za mojom tetkom, duvnom sv. Benedikta.)

I Ti si pošla, tetice dobra,
Patnice strpljiva, draga,
Da tražiš nešto tajnijeg, boljeg
Od prolaznog zemnog blaga.

Sklopiv umorne oči izišla
Tiho iz doline suza,
Koja je za Te tužnija bila
Od mrkih, tamničkih uzâ.

Dugo je crna mantija krila,
Tragiku jednog života,
Kakav si šutke snosila, jadna
Kô rijetko koja sirota.

I nitko nikad saznati neće,
Sve tvoje brige i jade,
Nit ona majka, koja Ti zadnja
U krilu zaklona dade.

Nu postoji li ono Božanstvo,
Kome si htjela sve dati,
Duh će tvoj na onome svijetu,
Kô najljepša zv'jezda sjati!

Nikica Šop.

REMETE

Suton se spušta po malenom selu
I laka magla u docu se sliježe,
Dok s gore pirka povjetarce svježe
Šumoreć tužno Danu u opijelu.
Zapad se rúji . . . Na crkvicu bijelu
Posljednji tračak mrtvog sunca leže
I s tornjem bijelim u cjelov se sveže,
Pa onda nesta u maglice velu.

U crkvu uđem . . . Slike se po zidu
Kandila malog u tracima sjaju,
Pa srcu mome sveti dojam daju.
Kamene biste u mraku se bijele . . .
U crkvi muk je . . . kô zujanje pčele
Tek crkvom šapti sijedih baka idu . . .

Remete, 29. IX. 1919. **Davorin M. Robotić.**

ZMIJA I TURPIJA

Na prolazu ljube se dan i noć,
Sjena za sjenom se ganja.
Suncokret se žuti na rastanku
Suncu se divnome klanja.
Umoran putnik je klonuo
Na dugoj patničkoj stazi.
I večernja sveta tišina
Ko molitva na zemlju slazi.

Franjo Domović.

BAJKA

... Nagni k meni glavicu i poslušaj ...

Kada su još bogovi općili s ljudima, spjevao je neki atenski pjesnik himnu u slavu Zeusa. To je tako razveselilo gospodara gromova, da je zapovjedio, da se pjesnika nagradi prema mjeri njegove radosti. Zatim je sišao s Olimpa na zemlju gorostan i presjajan, nalik suncu, kad se uzdigne iznad šume na mjesto, gdje je pjesnik na klisuri kraj vode sjedio, dlanom čelo podbočio i gledao u lazurnu beskonačnost mora i slušao jednolični šum pospanih valova. Ugledavši gospodara neba i zemlje pred sobom prepadne se pjesnik, ali mu se Zeus blago oglasi:

— Proslavio si me pjesmom, dostojnom moje slave i svete moći — evo ti nagrade! Dat ću tvojoj riječi moć i čar, da će se na njezin zvuk more umiriti i tebe slušati, a oblaci na nebu će se u svom lijetu zaustaviti; dat ću tvojoj riječi moć i čar, da će najbolji ljudi za tvoju pjesmu donositi zlato i grimiz i bit ćeš im kao ždral, koji predvodi jato, najljepše žene žrtvovat će ti svoje ružičaste duše i cvijeće šareno, mirisavo.

Učinit ću te moćnim, bogatim i sretnim.

Ali pjesnik klimajući glavom odvrati:

— Oče bogova i ljudi, tvoja nagrada i tvoje blago za zasluge dostojna su tvoje besmrtne i svemoguće ruke — a meni ih ipak ne treba. Ja sam već bogat, silan i sretan.

Začudi se Olimpljanin.

— Kako to? — zapita — Na plećima tvojim, o pjesniče, vidim zaprašeni plašt i na nogama tvojim vidim prah od teških i napornih putovanja, a u ruci tvojoj putničku palicu. Tuga je izorala brazde na tvom čelu, u ustima tvojim stanuje ogorčenost i bol, a nisi li nekada pozdravljao sa smiješkom zlatna kola Heliosova? Bez kuće si kao ptica kojoj je izgorjelo gnijezdo, samotan si kao gorski glog na pećini — pa kako si ti to moćan, bogat i sretan? Što dakle imaš?

Ovaj opet odvrati:

— Žensko srce, koje me sluša.

Nasmiješi se otac bogova i ljudi, postavi svoju svijetlu ruku na rame pjesnika i reče:

— A ako učinim, da te ne sluša?

— Tada mi daj smrt — reče pjesnik.

Ali Pan, koji je nedaleko u grmu ležao prekriživši kozje noge i grančicom miloduhe mirte od sebe tjerao muhe, progovori jakim basom:

— Tada daj mu drugu, oče Zeuse!

KAZIMIR TATMAJER. Preveo: I. Barbar.

PROSJAK MATO

Bila je moja majka — da joj Bog dušu primi u raj — vrlo dobra, te je njezinu dobrotu trebalo na daleko tražiti, osobito ako je trebala istu iskazati kakvom siromahu.

Bilo je to u ljetno doba u predvečer, kad netko zakuca na naša vrata. Ja skočim, da vidim, tko je. Predamnom je stajao stari, otrcani prosjak. Kosa mu posijedila, lice naborano, a nekad plave oči izblijedile i govorile su bolje no usta mu o stanju njegovu.

Znala sam što već želi i odem majci u sobu, pa joj kažem, da jedan stari prosjak pred vratima čeka milostinju. Ona odmah ustane, da potraži štogod za njega i pođosmo obje pred vrata.

»Pomozi Bog, starče!« — reče moja mama.

.Bog ti pomogo i Tebi i Tvojoj dječici!« — otpovrne on.

»A odakle si?« — upita majka.

»Ni odakle, borme, moja gospo, ni odakle,« — uzdahne on. »Evo nemam večeras ni noćišta. Smiluj se, pa mi daj gdje bilo, da noćim«.

»Pa gdje si prije noćivao?« — upita ona gledajući u njega samilosno.

»Imao sam nešto kućerka ... da ... da ... ej, lijepo je to, kad čovjek ima svoj krov nad glavom. Ama zimus' noliki snijeg navali se na ono starih daščica, koje još više istrunuše, nego što su bile; a noćas se naklatio nekakav vjetar, pa ... borami sruši sve. A dobro je, da me nije poklopilo«.

»Eh, pa .. eto .. daću ti ja, da imaš gdje noćiti. Eno dolje u onoj drvarnici ima jedna slamnjača, a daću ti i pokrivalo, pa zadovolji se kako je Bog dao. Hajde mu pokaži!« — reče meni mama.

Gleda starac kao u čudo, i od dragosti ne zna da progovori, što mu Bog tako providi, dok ne stade sipati hvale, već kako je bolje znao i umio.

Moja mu je majka svaki dan davala ručak, katkad i večeru. Po danu je prosio i pred večer bi opet došao u svoju »kućicu«. Svi smo ga mi voljeli, dakako najviše zbog priča, što ih je pričao nama djeci. Mi bismo onda zinuli, kao da će nam sve one ljepote i bogatstva iz dotične priče uletiti u usta; djeca, kao djeca, svagdje jednaka.

Jednog jutra oprosti se s nama čiča Mate rekavši, da ide u jedno selo i da će tamo ostati kod nekog svog daljnjeg rođaka. Nitko nije znao, zašto je otišao.

Poslije godine dana razboli se moja mlađa sestra, jer se idući na školsku šetnju ugrijana bila napila vode. Tako i umre za dvije nedelje. Ah, koliko smo žalili i plakali mi djeca, (o mami ne treba ni govoriti, svatko zna, što je majka) najviše za to, što se nije nikad s nama svađala, već uvijek mirna i tiha kao anđeo.

Kad je umrla dakle, iznese mama sve one dušeke i jastuke, na kojima je pokojnica ležala, u drvarnicu, da se tamo prozrače, jer je držala, da onamo ne će nitko doći, pa se posteljina može zračiti i danju i noću.

Jednu veče već pokasno sjeti se moja mama, da unese stvari u kuću držeći, da su već prozračene.

Mi djeca ostadosmo u kući, a ona ode u dvorište, koje je bilo prilično mračno. Poslije nekoliko časaka začujemo, kako je majka jauknula. Izletim brže, da vidim, što joj je; kad tamo, a ona blijeda, naslonila se uza zid. Vidim, da je preplašena. Prođoše i kroza me trnci videći nju takvu i stadoh odmah plakati i pitati je, što joj se dogodilo. No ona mi samo mahnu rukom, kao da želi, da to pitanje za poslije ostavim i vrlo tiho reče, da donesem žigice.

Kad joj donesem žigice, poče se ona krstiti i nešto moliti i polako, polako stade vrata od drvarnice otvarati, kao da bi htjela onome, što je unutra, zapriječiti bijeg. Ali imali smo što i vidjeti u drvarnici: prosjak Mate izvalio se u one dušeke i jastuke, pa kao paša zapalio cigaru i puši...

Gleda moja majka, čudi se, što pred sobom vidi, ne vjeruje svojim očima.......

»A, a, Bog budi s nama! Sam te je rogati bijes ovamo doveo, da me plašiš« — stade se ona ljutiti. — »Kako si se ti, nezahvalniče, kako si se ti usudio u takvo čisto leći, taki zamazan? Ha! Odmah izlazi... odmah! jesi li razumio, ne ću više da te vidim ovdje... Napolje!« — Ljutila se ona sveudilj, dok se stari Mate ne izvuče polako videći i sam, da je kriv i da je sve zamazao svojim dronjcima. Nije bio ni opanaka skinuo, a bili su puni blata.

»Još Te samo večeras pustim u tvoju drvarnicu, i onda mi se seli za uvijek!« — poče opet mama da govori, jer joj ga je bilo žao istjerati u noći na put.

Kad smo došli u kuću, stade mi majka pričati, kako je pošla po dušeke i kad je otvorila vrata, veli ona: »Kad tamo iz onog ugla učini mi se od one njegove cigare svijetlo, užareno oko. Ja se ukočih onako na vratima, počnem drhtati i slabiti na nogama, a valjda sam se i krstila, ali oko sveudilj u mene pilji..... Da je stari čiča progovorio, ne bih se ja prepala, znala bih, da je čovjek, ali on obješenjak šuti, kao da i nije živ. I dok sam se ja zagledala u onaj mrak, stade rasti nekakvo veliko, nakazno lice i iz tog lica stadoše zuriti u mene mačje, zelene oči, a iz čela još i ono strašno oko .... Ja nato vrisnem, lupih vratima i ukočih se od straha...... Obješenjak, ne bilo ga!«

I svi smo se onda od srca nasmijali, gdje se i naša mama jednom prepala, jer je uvijek govorila, da se ne može ničega preplašiti.

Sutradan, kad smo ustali nije više bilo prosjaka Mate........ I mojoj majci bude vrlo žao, što ga je u onoj ljutnji otjerala. No uskoro ga vidje negdje na putu i reče mu, da opet smije doći, kadgod hoće, ali on nije više nikad došao noćiti, tek bi došao katkad da što uprosi. I mama mu je uvijek dala obilato, da mu nadoknadi ono, što mu je na žao bila učinila........

A mi se još i danas rado sjećamo priče o užarenom oku i prosjaku Mati.......

JAJE HARAMBAŠA

Hrvatska narodna šaljiva priča.

Bijaše u jednom selu pet šest kokoši, koje snesoše desetak jaja. Po nesreći rekne jedna žena: — Daj da ja dadnem malo kokošima soli, ne bi li bolje jaja nosile. Uzme šaku soli te posu kokošima. Čim se kokoši nazobaše soli, odmah pokrepaše, a ostade ono desetak jaja.

Navale u ono selo patri i zavtije i stanu se dogovarati: — Šta ćemo k večeri? — Jaja! — Malo pomalo porazbijaše sva jaja, a ostane samo jedno. I ono jedno da sačuva goli život reče: Daj da bježim! — Te jadno moje jaje pobjegne iz sela u šumu.

Kada dođe u šumu, nađe pijevca u šumi. Čim pijevac ugleda jaje, odmah ga upita: — Kud si pošlo, moje jaje? — Odgovori jaje: — Ne pitaj me, moj pijevče. Muka mi dodijala, jera u momu selu tkogod dođe na konak, odmah se počnu dogovarati: — Što ćemo k večeri? — Jaje! I tako bijaše nas desetak, te sve porazbijaju, a osta' ja sam na mejdanu. Kada vidjeh, da mi nema spasa, pobjegnem u šumu. — Onda odgovori pijevac: — Tako je taman i meni bilo, jera tkogod dođe u naše selo, odma se počnu dogovarati: — Što ćemo k večeri. Bijaše nas desetak petnaest i sve mi drugove pobiše, a ostâ ja sam na mejdanu. Kad vidjeh, da mi spasa nema, pobjegoh u šumu.

Tudeka se jaje i pijevac sjarane i pođu zajedno gorom. Kada dođoše k jednom kamenu, tudeka nađoše mačku. I upita maca jaje: — Kud si pošlo, moje jaje, i ti, prijatelju pijevče? — Odgovori jaje: — Ne pitaj me, maco, ni mene ni prijatelja pijevca, jera mi je muka dodijala. — Onda je' opet upita maca: — A kakva li vam je muka dodijala? Odgovori jaje: — A', moja maco, muka bome velika, jera u našim selima napaki ljudi te nas sve pobiše. Ostasmo samo nas dvoje te kad vidjesmo, da nam spasa nema, pobjegosmo u šumu, ne bi li kakogod još koji dan živjeli. — Onda odgovori maca: — A', moje jaje i ti pijevče, ta je i mene muka potjerala, jera u mom selu vrlo su napaki ljudi. Dok im što meso pojede, odmah odsude, da je mačka pojela, te uhvativši mačku odma' ju počnu biti i tako jadnu mačku isprebijaju. Dok im što žito pojede, odma' reknu: — Pojeli miši žito, a ne će mačka da ji' hvata. — I tako opet jadnu mačku počnu biti. Dok jim se dijete očeprlja ili malo ubije, odma' reknu: — Očeprljala ga mačka otimljuć mu iz ruke meso. Te opet jadnu mačku počnu biti i tako se meni dodija te pobjego' u šumu. Zato vas molim, da se sjaranimo.

I tude se sjarane jaje, pijevac i maca te pođu gorom zajedno. Kada dođoše na jednu ledinu, ali na toj ledini magarac pase. Čim ugleda jaje, pijevca i macu, odma' ji' pozdravi svojom lijepom pjesmom i upita ji': — Kud ste pošli, složna družinice? — Odgovori jaje: — Muka nam je dodijala, moj magarčiću, jera u našem selu napaki ljudi pa nas muče i biju te više ne mogosmo trpjeti i tako pobjegosmo u goru. — Onda odgovori magarac: — I meni je velika muka dodijala, jera u momu selu

ako će kogod lonaca otjerati u svijet, natovare na magarca; ako će drva dotjerati, na magarcu; ako će zemlje dotjerati za lonce, na magarcu. Već mi to dodija, podigo svoje uši i pobjego' u šumu. Daj ti, moje jaje, pijevče, maco, pušćite me u društvo, da i ja s vama idem u goru. — Odgovori mu jaje: — Ajde slobodno sa mnom. — Tudeka se moj magarčić uputi s njima te pođoše gorom.

Kad su bili k jednoj vodi, ali na toj vodi ovan vodu pije. Upita ji' ovan: — Kud ste pošli, složna družinice? — Odgovori jaje: — Muka nas natirala, moj vjerni druže. — Upita ovan: — Kakva vas muka natjerala? — Odgovori jaje: velika muka, moj druže, a što je tebe tude dotjeralo? Odgovori ovan: — A', ne pitaj me, moj mali bjelane! U momu društvu bijaše napak zapovjednik, te sve moje drugove prodade, ja sâm ostadô, te navali na me veliko zvono i poče me goniti pred oviam'. Čim bi ovca u šćetu uljezla, odma' bi počeo mene biti. To se meni dodija, te ne mogo' trpjet i tako pobjegnem u goru, pa vas molim, složno društvo, 'oću, li i ja s vama? — Odgovori jaje: — Ajde slobodno! —

I tudeka se upute, jaje, pijevac, maca, magarac, ovan te pođu gorom .Kada dođoše k jednoj ledini, ali na ledini vuk leži. Čim ji' vuk ugleda, odma' ji' upita: — Kud ste pošli, složna družinice? — odgovori jaje: — Muka nam dodijala, moj vukane! — Kakva muka, moj mali bjelane? — Muka bome velika, jera u našem selu naopaki ljudi počeše nas biti i mučiti, te se nama već dodija i tako pobjegosmo u goru. Onda poče vuk: — A', i meni je velika muka dodijala, jera kad sam god' odo, što bi jim god nestalo, odma' reknu — Vuk izjeo! Počeše me progoniti i biti. To se meni dodije te pobjego' u goru i evo sada s vama.

Pođu otalen gorom. Kada dođoše na jednu ledinu, sjedoše, da malo opočinu. Tada poče vuk: — Šta će sada biti? Ja sam ogladnio, koga ću ja sada pojesti? — Odgovori jaje: — E, da bi mene, ja malen, ne more ti biti ni oblizak! — Nato pijevac: — Ja perušam, dok bi me očepusô, ne bi ti ostalo ništa. — Maca: — Ja sam dugi' pandža, samo što bi te išćeperjala! — Magarac: — Ja sam velik, ali zaludu, kad sam mršav; nema u meni ništa do sami' kostiju! — Ovan: — Ja sam i velik i debeo, evo, mož' se dobro najesti; samo ti zini, a ja ću se zatrkati, pa ću živ u usta uletjeti. — Tada vuk stane, a razvrati usta. Ovan se zatrči pa zapotegne (udari) vuka u čelo. Vuk odma' padne mrtav. Onda rekne jaje: — E, ovan ubi sada vuka! Ko će ga nositi? — Odgovori pijevac: — Ja ne mogu. — Onda mačka: — Ne mogu bome ni ja. — Magarac: — Ja sam se naučio nositi; de ga na me natovarite. —

Tudeka natovare vuka na jadnoga magarca te pođoše gorom; kad u gori namjere se na jednu kuću te reknu: — Baš ćemo u onu kuću na konak. Pođu preko jednog zida. Tudeka se nekako jaje iskotura, a pijevac se digne na krila i proleti. Mačka dočepa se koca i ispuže. Ovan zatrči se i preskoči. Magarai ne mogne nikako, jera mu bijaše teško, te se izmakne i nekako preskoči, a vuk s njega padne pod zid, i tako odu u onu kuću. Kada dođoše u kuću, ali kuća puna vukova! Tudeka stanu večerati te počeše nazdravljivati jedan drugomu. Čim počeše jajetu nazdravljivati, a jaje će: — Zdrav bi kô i oni za plotom! — Tada se vukovi stanu dogovarati: — Ajdemo vidjeti, šta je za plotom? — Kada oni za plot, a vide: ubili vuka! Onda se poplaše i pobjegnu u šumu .Kad su bili usred gore, onda rekne jedan: — A, vidi, velike li smo budale, (g)dje mi pobjegosmo u šumu, a nji' ostavismo u kući! Dajte da se vratimo pa da vidimo, šta rade? Onda oni rekoše: — Ne smijemo, jera jesi li vidio, kako su onoga ubili, pa će i nas. — A on onda odgovori: — Ajde, budale jedne, šta vam mogu naudit'! — Šta ćemo mi sada radit'? — Ajde da se mi sada vratimo, pa vi ostanite za plotom, a ja sam poći do nji' u kuću, jer ji' se ne bojim; bome sam ja jači od nji'. Šta će mi nauditi ono malo bijelo? A šta ono kudrasto, pa ono gigasto i ono mršavo veliko? Dok ja zinem, ono mršavo će uteći, a ono bijelo veliko ja ću pojesti.

I otalen se vrate natrag kući. Kad su bili do plota, onda oni ostanu za plotom, a on ode kući. Kad ga ugledaše iz kuće, reknu: — Kud ćemo mi sada? Eto iđu, bome će nas sve pojest'! — Onda rekne jaje: — Iđem ja u lug (pepeo), pijevac neka iđe na gredu, mačka pod policu, magarac za vrata, ovan u budžak, pa kad vuk dođe, ja ću pomalo kuhati, a on će odma' k vatri doći pa će početi u vatru puhati, a ja ću puknuti pa ću ga vatrom posuti po zubima. Mačka neka skoči ispod police pa neka zdjapi za oči; ovan neka ga grune iz budžaka, a magarac neka skače za vratima i počne pjevati svojim lijepim glasom. Pijevac neka skače od grede do grede i neka kokoće.

U to doba vuk na vrata. Kada dođe u kuću, ali u kući nikoga! Nego vidi, (g)dje se malo vatre svijetli. Tada pođe k vatri, da malo naloži, da vidi, kud su otišli. Kada dođe k vatri, poče puhati u vatru, a u to ti jaje pukne pa vuka posu vatrom po zubima, a mačka skoči ispod police pa popade vuka za oči. Tada ovan skoči iz budžaka pa grune vuka, a pijevac sve skače od grede do grede i sve kokoće. Magarac za vratima stupči i sve reve. Uto se vuk izmakne iz kuće i uteče u ostale vukove.

Kada dođe među ostale vukove, stanu ga pitati, kako je tamo. On stane odgovarati: —

Pročite me se, jera vam ne mogu od rugla kazati, kako je. Ama znate li, koliko je ono malo bijelo pa se sakrlo u lug, a ono kudrasto pod policu; ono gigasto na gredu, ono bijelo u budžak, a ono veliko mršavo za vrata. Kad ja dođo' u kuću, ali u kući nidje nikoga nema, nego samo se malo vatre svjetluca. Ja pođo' k vatri, da malo naložim vatre, da vidim, šta su radili. Poče' puhati vatru, a ono malo bijelo puče iz luga pa mene vatrom po zubima, ono kudrasto ispod police pa mene za oči, a ono veliko bijelo iz budžaka pa mene poče biti; ono mršavo iza vrata sve poče vikati: — Amo ga, amo! A ono gigasto poče sve skakati od grede do grede i sve viče: — Dajte mi ga amo! Još da me bude uhvatio oni mršo, ili da me budu dodali onomu gigastomu gore na grede, ne bi me nigda kuća vidjela.

Kada čuše ostali vukovi, šta mu se je dogodilo, odma' pobjegoše glavom brez obzira, a kuća ostade jajetu i njegovoj družini, te se moje jaje i dan danas po vučijoj kući širi.

• Iz rukopisa zbirke bosanskih klerika.

LAV NIKOLAJEVIĆ TOLSTOJ

(Pabirci.)

Jedva će biti u svjetskoj literaturi pisaca i pjesnika, koji bi tako bili poznati upravo popularni, kao što je Lav Nikolajević Tolstoj, jedan od najgenijalnijih ljudi svih naroda i svih vremena i — ne ćemo pretjerati, ako kažemo — najveći Rus.

Tolstoj je velik i kao pjesnik i kao umnik. I doista u pjesničkom svijetu zajamčeno mu je mjesto među najvećima, no u znanstvenom Tolstoja zabacuju priznajući mu doduše dubinu misli kao i osebnost u njegovim nazorima i samostalnost u sudovima i izvodima, koji često upravo iznenađuju Ali njegovo negiranje svake znanosti, a napose pozitivizma kao i pasivnost njegove ideologije te nestašica svakoga sistema prouzročiše tako reći nepremostivi jaz između njega i predstavnika znanosti.

Niti sa socijalistima se Tolstoj ne može složiti, i ako s oduševljenjem pozdravlja ideju njihovu, ali način, kako socjaliste misle tu ideju ostvariti, ne odobrava nikako, jer veli: Sila silom rađa. A to ne valja.

I tako Tolstoj stoji osamljen u pozadini svijeta, u kojem je živio: da li kao pojam negacije svega, što postojii, ili kao pojava, kojoj bi bilo mjesto ili tamo negdje u doba Kristovo ili — tko zna — možda istom nakon tisuću ili više godina, to je teško reći.Toliko je sigurno, da iz njega govori kao neki iz davnih vremena zatomljeni glas savjesti, koju Tolstoj nesvijesno osjeća poradi nasilja i nepravdi, s kojih je patilo čovječanstvo i još uvijek pati. Iz njegovih se usta čuje krik ispaćenoga čovječanstva stoljećima i tisućljećima.

Tolstoj bi bio najsretniji čovjek na svijetu, on bi dao sve svoje, pa makar morao prosjačiti, što više i život svoj bi dao, kad bi time mogao poslužiti sreći roda ljudskoga. On je jedan od najvećih filantropa svih vremena. On nadvisuje sve svoje preteče u tom smislu: Pestalozzija, koji je pedagog i odgojitelj naroda uopće: Rousseua, koji doduše govori, da se treba vratiti k prirodi, ali uza sve to ostaje u tijesnoj vezi s kulturom, koju zabacuje učitelja Vittorina da Feltre, ako ga je uopće smjeti usporediti s Tolstojem radi njegove crkvene religioznosti; Čeha Chelčickoga, koji sa svojim nazorom o »neprotivljenju« još najvećma sjeća na Tolstoja — svi oni daleko zaostaju za Tolstojem iz raznih uzroka ,bilo što su jednostrani bilo površni, a što je najvažnije, da većina njih svoje nauke ne potkrepljuje i načinom života svoga kao Tolstoj.

Da čovjek bude zadovoljan, treba da se vrati k prirodi. Taj prirodni razvoj moguć je dakako samo onda, ako čovjek doista i živi pravim prirodnim životom — životom seoskim. To je onaj život, kaže Tolstoj, koji nam je sa svojim fizičkim radom i odnošajem prema prirodi najbliži i po čovjeka najzdraviji — život, u kojem se krije duboki smisao riječi: U znoju lica jest ćeš hljeb svoj. Udesivši tako svoj fizički život, koji je neophodno potreban, da se uzdrži tijelo zdravo i krepko, treba da čovjek kao razumno biće udesi i svoj odnošaj prema svijetu, prema ljudima po onoj: Ne čini drugima ono, što ne ćeš, da drugi tebi čine! I to je sve. To jest ovo je princip, na kojem bi se po mnijenju Tolstojevu mogao osnovati takav društveni poredak, u kojem ne bi jedni živjeli na račun drugih. A u tome i leži najveća nepravda i nedostojnost kao i uzrok svemu zlu.

Tolstojeve nazore o životu mnogi zabaiuju najvećma zato, jer mu je glavno ishodište njegova razmatranja, pa dosljedno i nauke mu: neprotivljenje. To jest čovjek ne bi smio uzvraćati zlo zlim, već zlo dobrim. Međutim to neprotivljenje tek je posljedak onog sveopćeg poznatog moralnog nauka: Ne čini drugima ono, što nećeš da drugi tebi čine. Znameniti njemački učenjak Bölsche u svom djelu »Stunden im All« (Časovi u svemiru) veli: Čovjeku sile i djela bit će jasno, da se s Tolstojevom namirom nigda ne može doći do napretka, o čemu je on već i onako uvjeren. To stoji, ako ne uvažimo glavni cilj Tolstojeve nauke, naime sreću čovječanstva. A do ove će se doći, ako ne činimo drugima ono, što ne ćemo, da drugi nama čine. A budu li svi ljudi tako živjeli, t. j. da ne će nitko nikome činiti zla, onda se doista ne će trebati protiviti zlu, jer ga, ni ne će biti.

Tolstoj je kao pjesnik poznat po čitavom kulturnom svijetu. Lijepa njegova knjiga pisana je u realističkom duhu s malo iznimaka, gdje je zašao u krajni naturalizam, kao n. pr. u znamenitoj drami »Moć tmine«; ako uopće smijemo pravu nacionalnu rusku literaturu mjeriti istim mjerilom, kojim se općenito služi svjetska književnost. Ruska nacionalna literatura diše svojim osebnim ruskim duhom, imade svoju rusku maniru, svoj ruski sadržaj, ona živi životom, kakav samo u Rusiji susrećemo. I Tolstojeva lijepa knjiga od velike je česti čisto ruska. On nas u svojim pripovijetkama i romanima upoznaje s tipovima iz najrazličitijih klasa,, osim jednog tipa, koji se istom pod konac 19. stoljeća počinj ejavljati — tip »potucala«, kako ga je osobito Gorki do savršenosti dotjerao.

Tolstoj je umjetnik u potpunom smislu riječi, što se već iz toga vidi, da se u ruskoj literaturi ne može naći pisac, koji bi se mogao usporediti s njime obzirom na jednostavnost i jasnoću njegova stila. Najdublje i najsavršenije misli umije on jednostavno i s malo riječi izraziti. Njegov stil je stil izrazita popularna pisca. I baš u tomu leži veličina njegova umjetničkoga stvaranja. No Tolstoj je jednako popularan i u svojim naučnim djelima imajući vazda pred očima onaj priprosti i neuki narod, kojemu bijaše posvetio pola svoga života. Pa ipak kraj sve te jednostavnosti Tolstoj riše svojim priprostim kistom najvelebnije slike: hoćeš li prirodne ljepote romantičnoga Kavkaza ili život poludivljih Čečenaca na Tereku i njihovu borbu s donskim kozacima ili burne ratne scene, u kojima je on osobit majstor upravo radi mirnoće u prikazivanju; ili hoćeš li razmaženo i prezasićeno salonsko društvo moskovskoga bogataša ili bijedu ispaćenoga ruskoga radnika, sibirskog prognanika — u svemu je Tolstoj jednostavan, u svemu velik.

Da li je Tolstoj više Rus u svojim pjesničkim ili u svojim filozofsko--sociološkim djelima, teško je reći. No toliko je sigurno, da se u svim njegovim djelima zrcali onaj pravi duboki mentalitet ruski, prava ruska »širokaja duša« sa svim svojim bolima i patnjama, sa svim pretrpljenim nepravdama i mukama ispaćenoga naroda ruskoga, sa svom svojom ljubavlju za pravednost i bratstvo. Tolstoj nije samo izraziti tip ruskoga čovjeka, već nam on u bistvu svojem, da tako kažemo, predstavlja pojam osebnosti i veličine ruskoga naroda uopće.

Pa ipak uza sve to Tolstoj nipošto nije sputan lancima nacionalističkog patriotizma; on ljubi sve ljude jednakom i iskrenom ljubavi, kao što to može samo pravi Slaven, bez obzira na vjeru i narodnost. On traži stoga od svih ljudi, da budu iskreni i savjesni. Istina treba da pobijedi. On to vruće želi pod svaki uvjet, pa makar to išlo i na račun samih kulturnih tečevina.

U svom dnevniku od 6. I. 1903. dijeli Tolstoj život svoj na četiri doba: Prvo doba, to jest djetinjstvo, koje naziva slavnim, nedužnim, veselim i poetičkim, seže do četrnajste godine njegova života. Drugo doba, koje obuhvaća punih dvadeset godina, naziva Tolstoj strašnim; to je doba raspuštenosti, doba častoljublja i taštine. Ovo doba namjeravaše Tolstoj potanko opisati, bude li vremena i života, kakogod će ga podilaziti stid pišući o njemu. Treće doba koje obuhvaća osamnajst godina, i to otkako se bio oženio pa do pedeset i druge godine života, to jest do njegova duševnoga preporoda, naziva Tolstoj moralnim. U tom razdoblju življaše on sređenim porodičnim životom, ili kako sam kaže »životom neinteresantnim«, brinući se tek za dobrobit svoju i porodice svoje. I napokon četvrto doba iza pedeset i druge godine dalje, to jest do smrti njegove, jer veli u istom dnevniku, da je čvrsto uvjeren, da svojih nazora ne će više mijenjati, već da će s njima i umrijeti. To je doba tako zvanoga preporoda.

Tolstoj nije stigao da napiše svoju autobiografiju, kako ju bijaše 1903. zasnovao, i ako je to vruće želio, jer veli, da bi ovakva autobiografija bila ljudima od veće koristi nego sve ono »umjetničko naklapanje«, koje ispunjava dvanajst svezaka njegovih djela. Ali takvo djelo nije na žalost nigda osvanulo. Tek u dnevniku Tolstojevu mogu se naći neki važniji podaci o njegovu životu.

Začudo, kako se Tolstoj u svojim memoarima sjeća nekih sitnica iz svoga najranijega djetinjstva. Tako mu je na primjer živo ostalo u pameti ono neugodno čuvstvo, kad je morao nepomično ležati u pelenama ili ono nadasve ugodno čuvstvo kad bi ga kupali u mlakoj vodi. Nekih doživljaja iz vremena, dok još nije znao govoriti, sjeća se vrlo dobro. Tako se dobro sjeća još kao čovjek od pedeset godina, kako je sa sestricom Marijom ležao u malenom krevetu, pa kako su njih dvoje svojim tepanjem izazivali dadilju, koja ih je mirila ljuteći se što još ne spavaju; ili kako je tek po glasu mogao da prepozna dadilju, dok je inače nikako nije mogao razlikovati od drugih itd.

Tolstoj rado priča o svom djetinjstvu i njegovim naivnim igrama, kojih on nigda zaboraviti ne može: »Blaženo, ah blaženo nepovrativo vrijeme djetinjstva! Tko da ne ljubi i ne obožava tvojih uspomena?! Te uspomene osvježuju i uzdižu dušu moju, one mi ostadoše izvorom najvećih radosti . .

Budući da su malomu Lavu za rana umrli roditelji, uzgajale su ga njegove tetke, koje su već za rana nastojale u njemu probuditi aristokratski ponos i častoljublje. Pa ipak sve to nastojanje nije moglo štetno djelovati na njegovo dobro i plemenito srce. Tako n. pr. kad ga je jednom sluga upozorio, da ne bije konja, jer da je to stara boležljiva životinja, sjaši, poljubi konja i zamoli ga, da mu oprosti.

Lav je za rana počeo posmatrati i rasuđivati, tako te je već kao dječak uspoređujući sebe s drugima bio sam sa sobom nezadovoljan, upravo nesretan. Tako nam pripovijeda u svom dnevniku ovo: »Vrlo sam dobro znao ,da nijesam bio lijep, i nijesam se u tom varao. I zato mi bijaše svaka primjedba neugodna, koja se mene ticala . . . Nerijetko sam očajavao. Utvarao sam sebi, da čovjek ne može biti sretan na ovome svijetu, u kojega su tako debele usne, tako širok nos i malene sive oči kao u mene. Molio sam se Bogu, da učini čudo i da me pretvori u lijepa dječaka . . .« Jednom se sjeti, da obrije obrve, no na svoj užas opazi, da je to njegovo i onako nelijepo lice još ružnije postalo. I zato je Tolstoj još kao mladić mnogo pazio na svoju vanjštinu; bio je u pravom smislu riječi kicoš. Tako nam u svojoj »Mladosti« pripovijeda ovo: »Moj comme il faut — t. j. kako treba čovjek da se vlada — iziskivaše izvrsnu francuštinu, osobito pak dobar izgovor. Tko je imao loš francuski izgovor, taj je u meni smjesta pobudio osjećaj mržnje. Zašto hoćeš svakako da govoriš kao mi, kad ne možeš? Pitao sam ga u mislima s otrovnim prezirom. Drugi preduvjet comme il faut — a bijahu dugi, njegovani i čisti nokti; treći vještina u pozdravljanju itd. Iz ovoga se vidi, da je sva ta etiketa i finoća bila tek naučena i prisiljena; ona Tolstoju nije bila ušla u krv, to jest on je tek bio uvjeren ,da tako mora biti, pa se ljutio na one, koji se nijesu dovoljno dotjerivali.

Tolstoj je doduše malo mario za školu, ali je zato vrlo mnogo čitao i inače se rado bavio študijima, koji su ga zanimali. Još kao mladić s osobitim je užitkom čitao: Novi zavjet (Evanđelje Matejevo), Rousseau-a (Ispovijedi i Emile), Dickensa (David Copperfield). Rousseaua je uopće čitavoga pročitao, i to nekoliko puta, upravo ga je obožavao, tako te je u petnajstoj svojoj godini nosio mjesto križića oko vrata, kako je to bio onda običaj, medaljon sa slikom Rousseauovom. Osim pomenutih djela činila su na mladića Tolstoja osobito jak dojam još i ova: Hermann i Dorothea od Goethea, Notre Dame de Paris od V. Hugo-a, Phädron i Symposion od Platona i Homer.

(Nastavit će se).

VIKTOR KRALJ.

ĐAČKA KLASA

Tko pozna studente iz Wedekindove drame »Frühlings Erwachung« ili iz drame ruskoga autora Andrejeva »Gaudeamus«, vidio je pred sobom čitavu galeriju raznih tipova iz studentske sredine u svim varijacijama upravo u idealnoj — do u tančine iscrpljivoj formi. To je t. zv. đačka klasa predratnih vremena srednjoevropskog studentskog staleža. Govorim ovdje o staležu, koji ne postoji u klasifikaciji običnog ljudskog društva, ali je ipak za se samostalna cjelina sa svim oznakama jedne autohtone, samorodne socijalne klase. O njezinoj samostalnosti govore svi fakti, što više i oni, koji kazuju o utjecaju đaštva i na same nacionalne, socijalne i državne prilike kod srednjoevropskih naroda, kod kojih se to novo socijalno tijelo razvilo do potpune samostalnosti i autoritativne snage, s kojom se u najodsudnijim prilikama vrlo mnogo računalo i na koju se polagala glavna važnost i cijelo težište sviju novih reformatorsko — društvenih pokreta i ideja.

Ta je klasa u tom pogledu imala čitavi uređen sistem, koji je elementarnom snagom pokretao sve stabilne tačke u društvenom aparatu prema novim oblicima. Sva borbenost jedne nacije, jednoga društva bila je usredotočena u toj nepriznatoj klasi, koja je kroz sve to vrijeme ostala po strani i koja od sviju svojih uspjeha nije ni jednoga pridonijela u svoju vlastitu korist. Sve su se druge klase koristile njezinim radom i njezinim plodovima, a sve su u isto vrijeme bile protiv nje, sve su je gušile, suzbijale i odbijale od udjela u samoj dobiti, koju bi njezinom snagom i njezinim žrtvama izvojštila. I tako je ta klasa do dana današnjega ostala izvan života samo za se nepriznata, policijom proganjana i do bezdušnosti izrabljivima.

S toga stanovišta vrijedno se pozabaviti njezinom egzistencom i postaviti je kao neriješen problem u središte sviju problema našega naroda, jer ona je onaj rezervoar, iz koga narod crpe sav svoj intelektualni podmladak, svoju renovaciju i svoju glavnu duhovnu snagu. Da li je za nas spasonosno, da ta klasa i dalje ostane u ovakvim prilikama, u kakvim je danas, i u kakvim je do danas postojala? Da li je ona potrebna sama sebi više, negoli narodu? I ima li narod toliko koristi od njezina rada, koliku bi imao, kad bi ta klasa služila samo svojoj svrsi i svomu kulturno — socijalnomu znanstvenomu radu i znanstvenom naobražavanju same sebe? Da li je narodu potrebniji njezin aktivitet, njezina fizička snaga više od psihičke? Može li narod poslije oslobođenja i poslije ujedinjenja tražiti i dalje njezine žrtve i njezinu krv na račun njezinog duševnog otupljivanja i zapuštanja kulture?

Prije nego što odgovorimo na ta pitanja, potrebno je, da tu klasu promotrimo u njezinom elementu ovakvu, kakva je uistinu, a ne kakvom nam se čini. Sva literatura i sve naše empirijske znanje o životu toga staleža govori nam o nečem romantičnom, slatkoslanom, sentimentalnom i površnom, što struji iz te sredine, koja je obasuta fabulama i anegdotoma sviju pojedinaca, koji su u njoj životarili po njezinim vlastitim principima i zakonima.

Tu, u toj klasi, mnogo se pilo i zabavljalo, tu su bile serenade na dnevnom redu, uzdisaji, romantika i sve je bilo vic; i te serenade i ta ljubav i škola i petica u nauci i profesori i đaci i čitava školska obuka — sve se to gledalo kroz naočare nečega šaljivog ili romantičnog.

I u tom središtu su se otvorili prvi pogledi u život, u tajne duhovnoga svijeta, u misterij znanosti i umjetnosti i sve je već u prvim počecima poprimilo značaj nečega poučnoga, izrođenog i dovršenog. Sve je to bilo čahura, mlada, nedozrela i u njoj je nerazvijeni kukac počeo da živi svojim nepotpunim, iskriljenim i protuprirodnim životom i nikada ni sad ni kasnije nije mogao da slobodno razvije svoja krila, da se izdigne iznad prosječnosti i da poleti za nečim višim, punijim i savršenijim. Ostao je vječito u svojoj kružnici, kao u svom prokletstvu i u toj okružnici javljali su se talenti, geniji, koji su joj davali karakter i obilježje, koji su je podvrgavali svojim utjecajima, ali koji se nikad nijesu mogli otrgnuti od njezina željeznog obruča i posegnuti dalje od nje, dalje od sebe — u vječnost U takvim prilikama pojavila se i logika i psihologija i životno naziranje, sasma originalni, posebni principi duševnoga života, koji su bili daleko od realnosti i od prave životne istine. To je bila đačka logika i đačka psihologija, kakva uvijek izaziva smiješak na usnama svakog ozbiljnijeg građanina. Čim bi se izgovorila riječ studenat, javljao bi se i taj tipični smiješak, koji je karakterizirao onaj pravi pojam, koji je bio usko vezan s tom riječju. Taj pojam sadržavao je u sebi nešto naivno dražesno, što se je ugodno doimalo zrelijih individualiteta, davao je sliku o nečem djetinjskom neznatnom malenom, što se uza svu svoju neznatnost i malenkost kočoperilo i šepirilo, kao da ipak nešto znači, kao da ipak nešto jest. Tom je eto psihologijom susretalo društvo pojedince iz te klase, o kojoj je riječ. Društvo je znalo, da je sva ta čangrizavost i neka sentimentalna revolta protiv sviju postignutih vrijednosti uza sav svoj mladenački žar i vatru potpuno neškodljiva i neubrojiva. A sva ta revolta i ta čagrizavost i taj mladenački prkos bio je u glavnom uperen protiv stege protiv discipline, bilo to školske bilo roditeljske bilo društvene, a ljudi su znali, da je ovakve revolucionarce bez ikakvog ozbiljnijeg oružja lako ukrotiti i stegnuti, o tom su postojale tolike prokušane metode i za to im to nije bilo toliko zazorno, što više bilo je to nekako simpatično, dobroćudno i shvatljivo, dok su se čak i smiješili na pojave i pokrete, koji su dolazili iz te okolice.

Članovi te klase nijesu život smatrali poljem, na kojem se bore i okušavaju čiste ljudske vrijednosti i pozitivne vrline, oni su smatrali život i onaj duhovni i onaj organski sredstvom za izdovoljenje svojih hirova, svojih mušica i svojih mladenačkih nagona i poriva, zato je bilo u mlađim godinama batina u kući od roditelja, u školi od profesora, a u starijim godinama na cesti od policije i t. d. i t. d.

U starijim godinama bila je najveća slava i najidealniji cilj života površno i jednostrano shvaćeni patriotizam, a najveći ponos, organizacija, u kojoj su se te ideje raspredavale i akcije u tom smislu poduzimale. U tim istim godinama su bile najdramatičnije scene u zalagaonici s lihvarom, u kavani s konobarom radi neplaćene kave, kod kuće s ocem ili tetkom, koja se više nije dala musti, to je bila najgrublja šapa sudbine u životu tih nedužnih revolucionaraca i patriotskih barjaktara. A tek one borbe u njihovim organizacijama?! Koliko je tu bilo muke i buke, ako bi se kogod ogriješio o pravilnik, ako bi koga nazvao magarcem ,a ne bi opozvao uvredu, ako bi se nedolično ponio, kad je trebalo braniti čast i ugled organizacije. S ovakvim se je izdajicama išlo na križ, na smrtni stup bez ikakvog milosrđa. A onda borbe za načela, sukobi, nacionalističke regionalne i lokalne koncepcije, socijalistički ideolozi, koji su uzdizali kult borbe radnika i buržujskih krvopija i besposlenjake do nebesa, sve je to padalo u iskrivljenoj perspektivi na mlade nerazvijene mozgove, na čiste netaknute i nepokvarene duše, kao prah i pepeo i skrivalo im vidike u daljinu i u dubljinu. I bilo je časova, kad su se ti zagrijani mladići toliko oduševljavali za pravednu stvar, da su s motkama u ruci, s kamenjem, pa čak i s revolverima dokazivali ispraznost protivnikova shvatanja i to onoga protivnika, s kojim je zajedno sjedio u istoj klupi i jeo hljeb saznanja s istoga stola. I padala je krv i bilo je mnogo razbijenih glava, pocijepanih kaputa i spljaštenih nosova, da su mamice, dadilje pa čak i governante padale u nesvijest od prevelike boli za svojom gojenčadi. A sve je to bilo ludo, zeleno i nepotrebno. I ti bojevi i te organizacije, koje su još u zametku htjele već da žive punim životom i da se sve prema njima ravna i društvo i život i država, pa čak i čitav heliocentrički sustav da se podvrgne njihovim principima i njihovim zakonima.

U svemu tomu ima nekakvog tragikomičnog patosa, neke prastare glume, koju mi danas gledamo u karikaturi nekakvog moderniste, koji je i zato našao vremena, da se malko našali sa svojim starijim, preminulim kolegama. I eto ima u životu, u društvu i u državi ljudi, koji i tu tragikomediju izrabljuju u svoju korst, koju je još bolnije, još tragičnije i još smiješnije kompliciraju, samo da njezinom igrom izdignu sebe i zadovolje svoj nezasitni apetit neboderskih ambicija.

I dok ta mladost tako nasjeda pojedinim intrigama, teče život svojim velikim glomaznim koracima, brunda kao željezni kotači ogromnih vlakova amerikanskog sistema ne obazirući se na tu izoliranu klasu, koja tako ludo, tako nesebično i neekonomski troši svoju snagu i zaboravlja na se i na svoj razvoj. A poslije, kad dođu tridesete godine, kad se omatori za dosadanju sredinu, kad treba stupiti u nove klasificirane i katalogizirane redove ljudskoga društva, onda treba početi sasma iznova, kao nekada u đačkoj sredini. Jer sve borbe, svi uspjesi i herojske pobjede u toj odbačenoj ljudskoj klasi ne vrijede više s ovu stranu, gdje se traži nešto posve drugo realnije, materijalnije i otvorenije. Sasma drugi zakoni, drugi principi i drugi uvjeti. A u tim se godinama čovjek umara, u tim godinama traži stabilitet — i ako ga nije dotle našao, teško da će ga moći novim radom postignuti, jer je ugasnula u njemu mladenačka svježina, koja je sve primala sve upijala u se kao spužva. Više ne prima ni memorija, ni mozak ni srce, od toga se vremena živi samo s onim kapitalom, koji je dotle postignut. A dotle je istrošena snaga u uzaludnoj borbi za Kamčatku, ili Potemkinova sela, u ekonomskoj bijedi, u gladi i stradavanju i nema ništa, ni jednoga zakona, ni jednoga uspjeha iz predašnje borbe, koji bi se mogao sada iskoristiti, osim onoga, koji se odnosio na pravi istinski rad, osim pozitivnih rezultata, koje je postignuo marljivim studijem stručnim saznanjem i školskom naobrazbom. Drugo je sve neubrojivo u toj novoj sredini i u novom položaju.

I to je eto ono glasovito vrijeme razočaranja, koje svaki član te klase doživi, kad stupi u život. Za snagu, koju je trošila tako nerazumno, ne daju mu ni prebijene pare ni ministri ni narod ni država ni socijalizam ni komunizam ni nitko živ na svijetu i sad vidi, da je sve ono, čim se je zanosio, što je ljubio i zašto je živio — himera, utvara, sablast. Prepušten je sam sebi i sad valja zadnjim rezervama uprijeti, da se izvojuje kakav takav položaj u društvu, da se nekako probije kroz taj nesretni život i da onda u starim godinama nepoznat, neuvažen, siromašan i bijel kao ovca svisne negdje u kutu kao najgora fukara.

Tu u tom kutu, u toj tački leže svi uzroci sanovnika i još gorih umjetnika, koji su sa svim svojim idealima formulama i teorijama na porugu i onom najgorem kasapskom (mesarskom) kalfi, koji je danas svoj čovjek. Naši đaci troše uzaludno i snagu i vrijeme na politiku, na serenade, na viceve i na organizacije i nemaju kada, da se predadu temeljitom obrazovanju u svojoj struci i tako izlaze iz škole s površnim, elementarnim i neusavršenim znanjem, koje im onda u životu ne može ni toliko privrijediti, da imaju barem čestit zalogaj. To su očajnici, kuburanti i od takvih ljudi ne može imati ni društvo ni narod ni država nikakove koristi i nikakovoga pozitivnoga rada. To je balast suvišan svima pa i samomu sebi. Neuporabiv, neuposliv, nezadovoljan on podgriza tim svojim nezadovoljstvom i državu i narod i sve, što mu dođe u blizinu. I ako bi se pošlo ovim putem analiziranja dalje, došlo bi se do toga, da čovjek odbaci sve, i školu i profesore i znanost i umjetnost i sve ono, u što ljudski duh gleda kao u božanstvo, jer kad čovjek počne stradavati, onda mu se najprije ogadi ono, što je najprije ljubio. I došlo bi se do toga, da je sve to i taj patriotizam i ti ideali i te organizacije laž, zgoljna laž, da je to sve nepotrebno, nepouzdano i svega su toga žrtve sami đaci, sami oni, koji time hoće da inponiraju, da se bore za svoju riječ u društvu i za svoju važnost, koja je uostalom i najveća njihova uvreda, jer ih ponizuje i izrabljuje do nemilosti i do okrutnosti.

U tim faktima leže i odgovori na pitanja u početku postavljena. Tim odgovorima bi se trebali da pozabave ne samo pretpostvljeni i odgovorni,

nego u prvom redu đaci i da svoju klas učine klasom rada, posla i prave istinske životne vrijednosti, a ne klasom zanešenjaka, utopista i vlastitih barova, koji sami sebe varaju. Treba stati na rep svim tim i takovim idealima i pretvoriti ih u realna bića, u tegleće životinje i upregnuti ih u plug, kojim se brazdi život i utiru staze u novu, bolju budućnost. Domovini, narodu i državi potreban je rad, posao, a ne vika i galama. Mjesto u organizacije treba u biblioteke i van u život, pa tražiti, promatrati i izgrađivati sebe onakvim, kakav treba da bude onda, kad stupi u taj život, a ne onakvim kakav ne treba da bude ni izvan života. Treba se orijentirati prema početku u društvu, u zbilji, a ne prema poretku u mladoj užarenoj fantaziji i onda, kad dođe vrijeme, treba čitavoga sebe i potpunoga uklopiti u aparat, kojim funkcionira život i čitavo čovječanstvo. Treba odmah dobiti vezu sa stvarnošću i izgrađivati u sebi čovjeka, a ne studenta. Treba ubijati površnost, polutanstvo i postizavati u svom radu autoritativnu moć, a s tom snagom i s tom moći lako je onda u život, s takvom svjedodžbom i legitimacijom pri ulazu u ljudsko društvo ne može biti bijede ni ovisnosti ni intelektualnog proletarijata. U tome eto leži težište ovoga problema i bude li se rješavao s ovoga stanovišta, uvjeren sam, da će mjesto intelektualnog proletarijata nastati novi rad kulturnih, širokogrudnih, sretnih ljudi, koji će svojim umom i svojim srcem iznijeti lice tužnog i zabrinutog čovječanstva, kakvo nam se ukazuje u ovo jadno posljeratno vrijeme.

— ad.

GRAD . . . .

Kad se crna gospa noći
Spusti nad taj grad,
Mjesec srebren proviriva
Kroz stabala hlad.
Na obzorju tamna neba
Titra zv'jezda plam,
Svečano to sve izgleda
Kano Božji hram.
Al de pođi malo dalje
Tam u srce grada:
Tuj se igra, novac sipa
I veselje vlada;
Gusle ječe,
Čaše zveče — — —
Pomamna se pjesma čuje,
Koja mladu dušu truje.
A dalje tamo?—
Pogledaj samo
U jednom kutu
Nevolju ljutu!
Sirota žena,
Sva izmorena,
Ni kore kruha
Ne ima suha,
Da utiša glad.
Izdiše sad — — — —
Siročad njena u velikoj muci,
Srce im paraju pomamni zvuci,
Al' zato ne mari nitko.
Žalosna grada ti sliko,
Kako lagano padaš
Sve dublje u blato
Plakaćeš i ti jednom
Kazniće te zato!
. . . I sviće već rujna zora . . .
Zirkaju zlatni traci;
Na nevrijednike sunce
Žalostan pogled baci
I za oblak se sakrije.
A kiša jednako pada,
Kao da isprati želi
Kal bučnoga grada . . . . .

IŠČEKIVANJE

Gorko je more valima silnim obalu bilo,
Oblaci teški svojom crninom nebo su krili,
Zrakom su od b'jesa velika Zli Dusi se vili,
Neko se Zlo u prirodi c'jeloj potajno krilo.

Na kamenu obalu pretužna je došla majka,
Daleko se preko pjenavog zagledala mora —
I najednom radosti zraka licem punim bora
S nekoga nenadanog viđenja naglo joj prošla.

Zagledala j' ona daleko na pučini jedra,
Pod njima da joj je na lađi mili sin je mnila,
O radosti povratka njegovog duša joj snila
I milovala milo vedrinu čela mu vedra.

I teškom je mukom lađa dolazila bliže
Kao da nosi pretužni pozdrav iz daljine;
Majci staroj na licu radost čas sine, čas mine,
A zrakom bijesnim kao da se Zlo neko diže.

I lađa s jedrima bijelim uz obalu stane,
Na palubu iznesu zamotano mrtvo tijelo,
Starica majka ukočeno gleda platno bijelo,
Kad ga raskriju, kriknu bolno i do sina pane.

B. Cvjetko.

LISTAK

USPOMENE NA ITALIJU.

(Putne bilješke.)

Audijencija kod Pape Pija XI.

Boraveći ovog proljeća u Rimu na međunarodnom kongresu Olimpijskog odbora, zanimalo me je u prvom redu, da dobijem audijenciju i kod pape u Vatikanu, da ne odem iz Rima, a da nijesam vidio pape. U to ime posjetio sam našeg jugoslavenskog poslanika kod Vatikana dra. Luju Bakotića, koji mi je obećao, da će mi ići na ruku da dobijem audijenciju. Na taj način se obraćaju i svi drugi rimski putnici na svoje poklisare na papinskom dvoru u Vatikanu, da im ishode audijenciju u Vatikanu. Meni međutim nije bila potrebna intervencija našeg poslanika kod Vatikana, jer je predsjednik Međunarodnog olimpijskog odbora g. barun Pierre de Counertin bio već u Vatikanu, te isposlovao audijenciju za sve naše članove kongresa i njihove obitelji. Na taj način bila je stavljena i jedna posebna točka u cjelokupni naš program zborovanja olimpijskog kongresa: Audijencija kod pape. Većina našeg društva, u kojem su bili delegati od 26 država iz Evrope i Amerike, bili su katolici, no bilo je tu i protestanata te jedan pravoslavni.

Svaki od nas dobio je posebnu pozivnicu, koja je glasila na ime pojedinca, a svi smo se imali naći u jedan sat kod t. zv. brončanih vratiju, gdje je ulaz u vatikanske dvorane. Za audijenciju je propisano odijelo, tako za muške frak s bijelom kravatom i rukavicama, a za dame crna toaleta, zatvorena do vrata, s bijelim rukavicama i crnom maramom za glavu. Već jedan sat prije dolaze gosti do brončanih vratiju s desne strane crkve sv. Petra u mnogobrojnim kočijama i automobilima, jer se u običnu audijenciju skoro svaki dan prima preko jedne stotine osoba raznih staleža i raznih narodnosti.

Pred brončanim vratima stoje na straži papinski švajcarski gardiste sa slikovitom srednjevječnom uniformom žuto-crvenim papinskim bojama i velikim sjajnim helebardama. Tu se kontroliraju sve pozivnice, a posjetnici polaze nato velikim stubama po debelim sagovima, da nije čuti ni koraka, u prvi sprat, gdje se svi okupljaju u jednoj velikoj dvorani, gdje im se oduzimlju pozivnice, na kojima stoji napisano u četiri jezika: francuski, talijanski, njemački i engleski, da će se nakon svršetka iste opet svima povratiti kontrole radi. Žalibože nijesmo nakon svršetka audijencije dobili natrag tih pozivnica, jer se sve brzo razišlo, te nismo mogli da sačuvamo taj zanimljivi dokumenat od našeg posjeta u Vatikanu.

Cijeli sat smo čekali u velikoj dvorani, gdje smo se svi sakupili za audijenciju, našto smo bili odvedeni u jednu lijepu dvoranu, a drugi su posjetnici bili odvedeni dalje u nekoliko drugih velikih dvorana, koje su sve poredane jedna do druge. Naše cjelokupno društvo bilo je poredano u zasebnoj, i to prvoj dvorani, jer papa daje prednost inozemcima. Svi smo bili smješteni jedan uz drugoga naokolo cijele dvorane od četiri zida, koji su bili ukrašeni prekrasnim starinskim gobelinima. Dugo smo čekali, dok se konačno nije počelo gibati i micati u sobi pred nama, gdje su bili mnogi papinski časnici i svećenici te ceremonijari, koji međutim nijesu davali nikakvih uputa, kako da se vladamo za papina dolaska. Napokon je dan znak, da dolazi papa, čiji dolazak navješćivše velik broj papinskih časnika i svećenika, dok na koncu uđe sam papa Pijo XI. Papa je visoka stasa s naočalima i impozantna pojava, a odjeven je u sasvim bijelo odijelo s bijelom malom kapicom na glavi. Odmah pride do prvih naših članova odbora. Gotovo svi kleknusmo, osobito dame. Mnogi mu poljubiše prsten, koji bi pružao, tek neka protestantska gospoda od našeg odbora ne znajući za taj običaj, da pred papom imadu svi pokleknuti i da mu imadu cjelivati prsten, pruži mu jednostavno ruku na pozdrav. Kad je papa obašao sve nas redom, kleknusmo opet svi zajedno, a on nam podijeli svoj očinski papinski blagoslov. Neki donesoše sobom i krunice, te sv. slike, koje su bile jednako blagoslovljene. S nekima je papa i razgovarao, a s gospođom našeg predsjednika skoro pet minuta, našto se svršila ta vrlo zanimljiva audijencija. Papa je iza toga pošao dalje u druge dvorane, u kojima je na isti način primao druge goste i hodočasnike, te je tako dijelio audijencije i blagoslov skoro čitav sat.

Tako to ide dan za danom i sv. otac prima na taj način svoje vjernike iz čitavoga svijeta u isto doba kroz čitavu godinu osim na velike svece i blagdane. Više puta prima svoje vjernike u t. zv. veliku audijenciju. U velikoj svečanoj dvorani nalazi se papinsko dragocjeno prijestolje, gdje papa sjeda i odakle tada dijeli blagoslov sakupljenom općinstvu. To je t. zv. općenita audiencija, dok smo mi bili primljeni u posebnu audienciju.

Tako se eto ispunila želja, da smo bili u Rimu i vidjeli papu! U vatikanu bilo je opet sve mirno, brončana vrata se opet zatvoriše za strance, a papa se povukao u svoje privatne odaje. Cijelo popodne od 2 sata dalje Vatikan je nepristupačan za strane posjetitelje vječnoga Rima. Kada sam se povratio kući iz Italije i pričao o Rimu, bilo je prvo pitanje kod svakoga, da li sam vidio papu, a meni je bilo drago, da sam svakome mogao pripovijedati: Bio sam u Rimu i vidio papu! **Dr. Fr. Bučar.**

NEŠTO IZ SLOVAČKE KNJIŽEVNOSTI.

Našoj hrvatskoj inteligenciji prilično su poznata barem imena glavnih čeških pjesnika, a manje će znati o slovačkim pjesnicima. Slovačka je literatura jedna od najmlađih evropskih literatura. Slovaci su pisali ispočetka češki, kasnije uzeše pisati slovački. Slovačka literatura digla se visoko po novelisti Svetozaru Hurbanu Vajanskomu, pripovjedaču realisti Martinu Kukučinu i najvećem slovačkom pjesniku Hviezdoslavu. Svetozar Hurban Vajanský (1847—1916.) vršio je pravo u Bratislavi i Pešti. Ipak ostavi pravničko zvanje, te se posveti književnosti i novinarstvu. U Turčanskom sv. Martinu bio je redaktorom Narodnih Novina i »Slovenských Pohládov« i tu je umro g. 1916. Vajanský napisao je mnogo pjesama. Najbolje njegove zbirke pjesama jesu: Tatri i more, Ispod jarma i Stihovi. U zbirci Tatri i more pjesnik podaje svoje dojmove iz slavenskog juga i ulijeva u dušu čitaoca svoj otpor proti tlačenju madžarskomu. Od njegovih novela ističu se Leteće sjene, Kandidat, Mir duše i Dvije sestre. Njegovi su najnajbolji romani: Suchá ratolest (Suha grana) i Kožen a výhonky (Korjen i mladice).

Vajanský je idealista, romantičar i sanjar. U svojim novelama i romanima najradije crta život seoskih plemića (zemana). On prikazuje slovačko društvo idealno, a ne kakvo u istinu jest, te se ne obazire na slabe strane tog društva. Vajanský crta Slovačku kao zemlju sreće i blagostanja. Kao pjesnik Vajanský je borac za slovački jezik. On vjeruje, da će Rusi spasti Slovačku i u tom uvjerenju umre za vrijeme svjetskog rata. Bijaše neprijatelj kulturnog sjedinjenja češko-slovačkog. Kao konservativac i neprijatelj češko-slovačkog jedinstva umre, a da nije ni dočekao slobode češkoslovačkog naroda, izvojevane na frontama Francuske, Italije i Rusije.

Vajanský je ipak kao pjesnik, romanopisac, novelista i novinar zaslužan i jedan od idealnih sinova Slovačke zemlje.

Najbolji slovački pripovjedač realista je Martin Kukučin. Svršio je medicinu u Pragu. Ovdje se upoznao s dalmatinskim trgovcem Didolićem iz otoka Brača. God. 1894. otišao je na otok Brač kao liječnik. Martin Kukučin je pseudonim, a pravo mu je ime Matěj Bencur. G. 1907. preselio se u Južnu Ameriku u Punta Arenas. Kukučin je napisao mnogo pripovijedaka i novela. G. 1898. putovao je kroz Split, Dubrovnik, Kotor i Crnu Goru, te izdao svoje Putopisne crtice. Najviše se proslavio romanom Dom u strani, u kojemu je opisao sebe i život puka na otoku Braču. U romanu Dom u strani pisac na dugo i široko crta ljubav Nika Dubčića iz Zagorja prema Katici, kćeri Mate Beraca (zv. Preturuša) iz Grabovika.

Kukučin nam prikazuje ovdje dva svijeta seljački i gospodski stalež i crta, kako nejednakost muža i žene u braku može da naškodi dobroj vezi i harmoniji braka, te rješava pitanja socijalna i gospodarska. Prikazuje, kako intelektualac može da koristi seljačkom staležu, i ako nije s njim stupio u rodbinske veze. Kukučin je tim romanom mislio i na slovačke prilike, a s njima je pokazao veliku ljubav prema Hrvatima, među kojima je živio kao liječnik dugo doba. Pisac i ako piše realistički, ipak sa nekom simpatijom iznaša sva lica svojeg romana i dojima se čitaoca crtanje karaktera u tom romanu.

Kukučin vratio se g. 1922. u Slovačku iz Amerike, te živi danas u Turč. sv. Martinu baveći se literaturom. On je jedan od najvećih savremenih slovačkih pripovjedača. Piscu ovih redaka bijaše zapala čast upoznati simpatičnog muža i dobrog Slavena Martina Kukučina pri putovanju kroz Slovačku u Turč. sv. Martinu.

Najveći slovački pjesnik je Pavel Országh Hviezdoslav (1849—1821). Da se nauči mađarski, dadoše ga roditelji u Miškovec na nižu gimnaziju. Već u drugom razredu gimnazije pisao je stihove mađarski. Iz Miškovca ode u Kežmarok, gdje je učio pet godina. U četvrtom razredu poče je pisati mađarski i njemački. Kao đak gimnazije zaljubio se u poeziju mađarskog pjesnika Petöfya, te je velikom nasladom čitao njegove pjesme, a Petöfy bijaše mu uzorom u vlastitim pjesmama. Došavši kao đak 6. razreda gimnazije kući na praznike u Oravu, nagovori ga njegov prijatelj Jan Matuška, da piše pjesme slovački. Osobito djela Sladkovića i Kollara uplivahu na njega, te je pod njihovim utjecajem pisao stihove slovački. Iza ispita zrelosti upiše se na pravnu akademiju u Prešovu. Svršivši pravo ode u Donji Kubin u praksu. Ovdje je i umro g. 1921. 8. novembra, a njegovu je sprovodu prisustvovala češkoslovačka službena i neslužbena javnost.

Hviezdoslav napisao je nekoliko zbirka lirskih pjesama, od kojih spominjem ovdje Psalme i Krvave sonete. Od njegovih epskih djela najznamenitija su Hajnikova žena i Ežo Vlkolinsky. Pisao je i biblijske pjesme, a najbolje su: Agar, Kain i San Salamunov. Napisao je dramsku pjesmu Herodes i Herodias. Prevodio je iz engleskoga djela Shakespearova, iz njemačkog Schillera i Goethea, iz poljskog Mickiewicza i Slowackog, iz mađarskog Petöfia i Aranya, a iz ruskog Puškina i Lermontova.

Pjesnik Hviezdoslav stvorio je prve moderne slovačke epose, koji prikazuju realistički slovački život. On crta krasnu slovačku prirodu, starce, mladiće i djevojke, slovačke seoske plemiće (zemane), gazde i siromašne ljude. Prikazuje sela, male gradove, mladi svijet pri plesnoj zabavi kao i godišnje sajmove. Događaj riše uvijek slikovito uz kraj i ljude. U eposu Hajnikova žena crta zavađene, a pri koncu pomirene gazde, a u eposu Ežo Vlkolinsky prikazuje roditelje i djecu.

U lirsko-epskim biblijskim pjesmama uzeo je pjesnik motive iz biblije, ali za osobama biblijskim sakrivaju se osobe iž života slovačkoga. Tako je Agar, izagnana na pustinju, na kojoj skoro gine, a kasnije spašena, slika slovačkog naroda, koji stenje pod mađarskim jarmom.

Rachel je slika slovačke žene-majke. Hviezdoslav ima ogromne zasluge za čistoću slovačkog jezika. Njegove lirske pjesme pokazuju vruću ljubav pjesnikovu k obitelji i cijelomu narodu. Većina pjesama je smjera refleksivnog, a rješavaju filozofske probleme. Hviezdoslav je stvorio i svoju pjesničku školu, ali nijedan od njegovih epigona nije dostigao svoga učitelja. **Šimun Vlahov.**

Uz pripovijest »Jaje harambaša«. — Ova je šaljiva narodna pripovijest jedna od onih, što ih u svojim vanredno bogatim i dragocjenim rukopisnim zbirkama hrvatskoga nar. blaga čuva »Matica Hrvatska«. Nalazi se u skupu rukopisa nar. pjesama i pripovijedaka, što su ih u prošlom stoljeću pobilježili po Bosni neki b o s a n s k i b o g o s l o v i, pa ih onda u svom patriotizmu poklonili »Matici«, kad je ona apelirala na sve sabirače hrvatskoga narodnoga blaga, da joj predadu svoje zbirke ,da se tim omogući »Matici« izdavanje naših nar. pjesama i prpovijedaka (dosada izašlo 6 omašnih knjiga — pjesama) i uzato da ih se na taj način za sva vremena ovako skupljene očuvaju. Marni su bosanski bogoslovi pored toga i sami izdali u Sisku (1870.) knjigu »Bosanske narodne pripovijetke svez. I., a iz njihova je rukopisnog blaga crpao i vrijedan sabirač Nikola T o r d i n a c za svoju knjižicu »Hrvatske nar. pripovjetke iz oBsne«. Vukovar 1883.

Pripovijetka o jajetu harambaši zabilježena je originalno i k a v s k i, negdje u krajevima t. zv. turske Hrvatske (oko Bihaća), a zabilježio ju je bogoslov Dobroslav Šarić.

Kao tolike druge naše nar .pripovijetke nije ni ova po sadržini svojoj (fabuli, motivu) baš naša nar. tvorevina i svojina, već je zajedničko dobro i drugih naroda u Evropi pa i izvan nje, naročito u Aziji. Pače, Azija se drži da je domovina njezina, pa da se iz nje poput mnogih drugih pripovjedačkih motiva i ovaj raselio dalje napose među narode Evrope. A ta azijska prababa naše pripovijesti dabome da je u mnogočemu i različna od nje i njezinih srodnica. U njezinu su azijskom izvornom obliku »lica« različne stvari: u hajduke se odmeću jaje, igla, mužar i slično a mjesto vukova tu je stara baba i njezina koliba. No ipak — svoju posebnu vrijednost ima ova odštampana u »Omladini« i za nas: jedrim svojim i plastičnim jezikom a prostodušnim načinom pričanja i — upravo svojim jajetom kao harambašom. Ono je kao neka veza između azijskih njezinih družica i evropskih inačica (varijanta), u kojima su gotovo odreda »uloge« razdijeljene među same životinje, a od tih je napokon i jedna u nas dobro poznata »Frkljevački muzikaši«.

Kako će »Matica« ubrzo među svojim izdanjima izdati i knjigu hrvatskih narodnih šaljivih pripovijedaka, odštampana je ova jedna kao ogled te knjige i upozorenje omladini na nju, a tko želi o nar. pripovijetkama više čitati i naći ih u uzornu izboru neka posegne za knjigom »Izabrane narodne pripovijetke« dra. Davida Bogdanovića (Zagreb, 1914.).

M G.

KRONIKA

PEDESETGODIŠNJICA VARAŽDINSKOG KAZALIŠTA.

Dne 20. o. mj. slavi grad Varaždin pedesetu godišnjicu osnutka svojega kazališta. Varaždinsko je kazalište otvoreno 25. rujna 1873., pa je i ta proslava bila zakazana za mjesec rujan. No poradi nekih promjena u programu, koje su donijele nekih tehničkih teškoća morala se proslava odgoditi. Za otvorenje toga kazališta bio je poznati pjesnik Vladislav Vežić sastavio prigodnu pjesmu: »Proslov za svetčano otvorenje novoga kazališta u slob. i kralj. gradu Varaždinu«, koju je tu večer deklamovao tadanji član narodnoga kazališta u Zagrebu A. Mandrović.

Kod te proslave bit će zastupani svi gradovi Hrvatske.

STOGODIŠNJICA ROĐENJA ANTUNA ŠVARCA.

U analima naših dičnih pregaralaca iz vremena ilirskoga nalazi se zapisano i ime Antuna Švarca među onima, koji su uz naše spominjane i slavljene glazbenike Lisinskoga i Strigu krčili put hrvatskoj pjesmi ,a napose hrvatskoj operi. Antun Švarc rodio se 18. oktobra 1828. u Petrinjskoj ulici broj 4. u Zagrebu od oca Beara Švarca, koji se i sam bavio književnim radom. Iako se prijekim okom gledalo, kad se mladi Toni, kako su ga zvali, kao jevrejin dao na glazbu, on je ipak svladao sve zapreke i otišao u Beč na konzervatorij, odakle se povrati kao vrstan pjevač i guslač, da se sav dade na posao, da pokroči put stalnoj hrvatskoj operi.

Toni je Švarc djelovao od god. 1851. u glazbenom zavodu kao učitelj guslanja, pa o tome njegovom učiteljevanju znadu još i danas pričati stariji zagrebčani. Bio je u svemu korektan: u odijelu, u vladanju, u poslu i kao takav osobito cijenjen. Švarc je kroz 40 godina svojega rada na tom zavodu odgojio cijeli niz vrsnih guslača, među njima Steinera, filharmoničara na bečkoj operi, Milakovića, Žerta, Đuru Eisenhuta i t. d

Najteža je Švarcova zadaća bila svakako u kazalištu, u kojem je htio da već god. 1860. uvede stalan orkestar. Ako uzmemo, da je u tom sastavljenom orkestru Švarc imao deset glazbenika, koji nijesu poznavali nota, onda ćemo razumjeti, kako je Švarca mučna zadaća čekala, da s tim ljudima nešto započne. On ipak nije klonuo. Radio je i rad mu je bio ovjenčan uspjehom. Kad je uredio svoj orkestar i odgojio glazbenu kazališnu publiku, mislio je Švarc doći do opere pomoću operete, jer bi prelaz od pučkih igara s melodramskom glazbom i pjesmom bio odviše nagao. I već god. 1863. dne 8. rujna pjevala se najviše zaslugom Švarcovom prvi put na hrvatskom jeziku opereta, koju je on sam dirigirao (Offenbachova: Svadba kod svjetiljaka).

I tako kad se god. 1870. pojavio Zajc, bio je put hrvatskoj operi već utrt i time je Švarcovo djelo bilo dovršeno. Švarc je do god. 1884. ostao kao drugi dirigent i učitelj kazališnog zbora, a 18. XII. 1891. izgubi ga i kazalište i hrvatska javnost zauvijek. Na grobu oprostili su se s njime Mandrović, Fijan i Sajević, njegov učenik i ljubimac, a kad se taj uveče vratio u kazalište, srušio se iza kulisa mrtav.

UMJETNOST

HRVATSKO KAZALIŠTE U ZAGREBU.

Prošli je mjesec kazališna uprava iznijela prvu premijeru u ovoj sezoni i to dramu francuskoga pisca H. R. Lenormonda: Promašeni život (Les Ratés), drama u 14 slika, preveo Branko Gavella, redatelj Tito Strozzi. — To je u glavnom drama karaktera, galerija najrazličitijih tipova počevši od onih sa dna života, iz najsramotnije kaljuže, pa do onih, koji se bore i prebijaju za ideale, ljepote i dobrote.

Drama je stavila vrlo ozbiljne i teške zahtjeve na režisera, ali je ovaj dubokim shvaćanjem riješio na opće zadovoljstvo upravo tako, kako su i glumci dali sve, što mogu dati. Gosp. je Raić naročito pokazao mnogo umjetničke snage i bio na visini od početka do kraja komada.

Kao »đačke predstave« u nedjelju poslije podne davale su se: Ibsenov: »Peer Gynt«. o kojem je u našem listu prošle godine opširno pisao pokojni pjesnik i književnik dr. Milan Ogrizović, zatim Freudenreichovi »Graničari«, napokon Jevrejinovo: »Ono, što je najvažnije«, za nekoga drama, za nekoga komedija.

Čujemo, da je kazališna uprava iznajmila od uprave »Kasina« dvoranu u nekadašnjoj »Streljani« za operetu i šaljive drame i komediju. Bit će to valjda nekakva naknada za dramsko kazalište, koje se gradi ili bi se imalo graditi tako, da se odtereti kazališna zgrada i služi isključivo operi. Koliko je istine na tome, ne može se sigurno reći.

IZ DJEČJIH KAZALIŠTA.

Umjetnički klub Marionetsko kazalište« i »Teatar Marioneta« započeli su u subotu 22. septembra o. g. svoj rad i to prvi u Metropol kinu, a drugi u Jeronimskoj dvorani. Interesantno je promatrati ovaj dvostruki rad u istome pravcu ne samo zbog konkurencije u materijalnom pogledu, nego upravo zbog one plemenite utakmice, koja upravlja i jednim i drugim pozorištem, a koja će biti najbolja garancija, da će se oba pozorišta podjednako trsiti, da nam dadu maksimum svojih snaga, od kojih će ustrajati i pobijediti ona, koja u sebi bude imala više životne energije i pravih umjetničkih kvaliteta. Zasada »Marionetsko kazalište« u Metropol kinu svojom vanjskom opremom, nutarnjom organizacijom i sistematskom podjelom rada obećaje mnogo više, negoli »Teatar Marioneta«, koji među svojim imenima ne broji skoro ni jednog našeg ozbiljnijeg umjetnika, što je neophodno potrebno za dobre auspicije takovih poduzeća. Kako će u daljnjem svome radu uznapredovati ovaj teatar, ovisi o volji i požrtvovnosti njegovih poduzetnika. Jedno je samo potrebno naglasiti, da su ovakova dječja kazališta neminovna kulturna nužda i da moraju na svojoj strani imati simpatije i publike i štampe, pa makar ih bilo još i više. Kad mogu u našoj sredini prosperirati toliki barovi, moraju moći eksistirati i ta dva pozorišta, koje vodi mnogo viša i plemenitija ideja negoli ona šantanskih poduzetnika.

»Marionetsko kazalište« u Metropol kinu nastupilo je s novitetom od Gjure Ivančića »Čarobne papuče«, u kome

ima dovoljno i pouke i kazne za ružna djela i zdravog nedužnog humora, koji u okviru pouke za mladež ima svoju naročitu socijalnu i umjetničku vrijednost. Osobito je uspjela groteskna komika figura u plastičnoj postavi situacija, koja daje neki svoj posebni umjetnički šarm, nešto novo, samorodno i originalno u oblasti sviju umjetničkih vrsta. Čini se, da je za ovakovu vrstu umjetnosti komika najzahvalnije sredstvo, jer je neovisna o zakonima logične gestikulacije, koja kod ozbiljnih i dramskih situacija mora biti saglasna sa psihologijom dramskih tipova, koje su u ovom slučaju mrtve lutke. Nemoguće je uz najveću okretnost i vještinu postići toliku harmoniju između upravljača i njegove lutke, kakva bi bila potrebna, da se dobije potpuna iluzija života, ali je zato moguć neiscrpiv rezervoar novih sasma originalnih pokreta, koji na području komedije pružaju neprocjenjivo zahvalan materijal. To je prvi dojam koji su nam pružile predstave obaju kazališta svojom tehničkom stranom postizavanja mogućnoga. Za ozbiljne komade potrebna je živa dječja fantazija, nadopuna njezinih vlastitih priviđenja, pa da se izgube nekoji nedostaci, koje lutka pokazuje u uspoređenju prema živoj osobi i da se dobije dojam gole stvarnosti. A te preduvjete imaju naša djeca. Zato su za njih i one tihe »štimungsscene« i ona nutarnja stvarnost figura, sasma razumljive, blize i shvatljive, više nego kod odrasle publike, koja se ne može tako neposredno, nekritički uživiti u stvar ,kao djeca. Osim toga lutka u psihologiji dece ima svoje posebno značenje, jedan njihov svijet, s kojim oni žive, osjećaju, misle, kome daju i udahnjuju sebe i svoj život, pa još kad se ta lutka kreće, govori i živi jednim novim svojim životom, onda je efekat gotov i oni poklici, vrisak i smijeh dozivi iz gledališta sasma su razumljivi. Jednom je jedna mala došla — sva zažarena — upravo pred scenu i malim srebrenim glasićem, punim uzbuđenja na sveopću radost uskliknula: »Beba, daj mi pusu!« — Takovi izljevi iz dječjih duša pokazuju, koliki čar i koliko privlačivosti ima ovakovo jedno kazalište za naš dječji svijet, koji isto tako ima i svojih duševnih potreba kao i njegovi roditelji, kojih se opet duševnim potrebama ne može zadovoljiti njegova svježa, netaknuta i sirova duša.

Što se tiče predstave »Čarobna papuča« sama izvedba nije mogla sasvim zadovoljiti, što odbijamo na prvi početak, koji je uvijek i kod svake stvari klimav i nepotpun. Recitacija nije uvijek jasna, čitave partije teksta propadnu u nekakvom nerazumljivom šaputanju, koje u ogromnoj sali Metropol kina muklo odjekuju, kao da šubonje. Treba prilagoditi glas akustici dvorane i gledati, da se nijedna nijansa njegova i nijedna riječ ne izgubi, treba uloge malo više karakterizirati, da se dobije pravi umjetnički dojam. Materijal, kojim ovaj teater raspolaže, sposoban je da uz malo više rada udovolji svim onim zahtjevima, pa se to tim više od njega iziskuje.

»Teater Marioneta« iznio je od Žil Verna »Put oko zemlje u osamdeset dana« u deset slika. Inscenacija bila je od osobitoga dojma, nekoliko recitacija uzornih uz ostale slabe, koje su kvarile dobar dojam ove efektne predstave. Osobito su ženski glasovi u recitaciji zatajili. Uzeli su nekakav čudan patetičan ton u ovoj čisto konverzacionoj stvari. Efekti sa svijetlom nisu bili izrabljeni, zbog čega je nedostajao potrebiti nastroj u nekojim scenama, koje su ga zahtijevale. Inače je predstava tekla prirodno na potpuno zadovoljstvo velike i male djece.

—ad.

PROLJETNI SALON.

Nije proteklo ni tri mjeseca od posljednje izložbe, a »Proljetni salon« otvara već drugu svoju izložbu s nekim starim i nekim novim umjetnicima. Ovaj se put ističu naročito slikari Uzelac i Trepše, pa Milo Milunović, Vladimir Becić i još neki drugi. Uzelca i Trepšea poznamo već otprije. Oba jaka talenta bore se o prvenstvo i pokazuju upravo zamjeran napredak. Njihove su slike od jakog dojma i sigurne. Manje je poznat zagrebačkoj publici mladi slikar, učenik francuskih majstora, Milo Milunović rodom iz Crne Gore, koji je onamo neposredno iza prevrata priredio čednu izložbicu svojih radova u Osijeku i ondje svratio na sebe pažnju štovatelja slikarske umjetnosti. On kao da dominira u ovoj izložbi. Preciznost, savršena plastika i sigurno vladanje bojom, to su odlike, koje čine, da će Milunović već ovim svojim prvim nastupom osvojiti sigurno mjesto u redovima naših slikara. Svi ostali izlagači dakako zaostaju za njim. Izložba Proljetnog salona zatvorena je 14. o. mj. i bila je sve vrijeme dobro posjećivana.

Izložba slikarskih radova Slavka Tomerlina. U odjeljku »Zagrebačkog Zbora« ovih je dana izložio svoje radove jedan od istaknutijih hrvatskih slikara iz Slavonije, S. Tomerlin, nadopunivši nedavno svoj slikarski studij u Češkoj. Među slikarima iz Slavonije, koji se okupiše oko Osijeka kao središta, pa čine gotovo kao neku zasebnu cjelinu, zauzima Tomerlin svoje posebno mjesto. To mu mjesto daje upravo milieu (sredina) i motivi, koji u njegovim radovima gospoduju: slavonsko selo, slikovitost njegovih nošnja i običaja, njegovi seljački tipovi, radost i jadi njegova života i sve karakteristike ove seoske Slavonije uopće. Takvi radovi etnografske (narodopisne) sadržine dominiraju nad ostalima i u ovoj izložbi i po broju a bez sumnje i po vrijednosti. Jer dok se opaža lijepo prosječan ugođaj i u nekim pejsažima (krajolicima), naročito sa Jadrana, ipak je najviše sadržine i duše Tomerlin ulio u pomenute radove etnografskoga pravca. Ako se i pokazuje vrstan u portretnim studijama (»Prosjak«, »Seoska ljepotica«) ipak mu sva sprema dolazi do boljega izražaja u većim i manjim kompozicijama iz spomenutoga milieua. Dimenzijama, zamišljajem i izradbom gotovo se najjače doima »Licitarsko srce«, uljena slika jedrih boja i puna svijetla, sjećajući tipovima i šarenom nošnjom izdaleka klasičnih radova iste vrste češkoga slikara Jože Uprke. Umjetnički većma produbene bez sumnje su nekoje manje radnje (najviše akvareli) kao »Kolo u noći«, »Večer u zadruzi« pa i neki pejsaži s pastirima i ovcama, a prijatno se doimaju napose i one, u kojih probija fina crta humora (»Klepetuša«, »Veseli svatovi«, »Bake šiju«).

U svemu jedna izložba puna vedrine, gdješto upravo bogatih boja, noseći u sebi komad duše Slavonije i odavajući odlična poznavača njezina a promišljena i sređena u ostvarivanju zadatka, koji si je u ovom pravcu postavio.

M. G.

ŠPORT

DVADESETGODIŠNJICA HRVATSKOG AKADEMSKOG SPORTSKOG KLUBA U ZAGREBU.

U subotu dne 11. kolovoza otpočele su velike sportske priredbe, kojima je naš popularni »Hašk« ili Hrvatski Akademski Športski Klub proslavio svoju prvu dvadesetgodišnjicu vrlo uspjelog rada na polju tjelesnog odgoja zagrebačke akademske i srednjoškolske omladine. U subotu popodne bile su započele velike sportske priredbe na Haškovu igralištu u Maksimiru u prisustvu odaslanstva svih športskih saveza iz Zagreba i drugih mjesta i kluba Jugoslavije, koji su došli da čestitaju Hašku na dugogodišnjem i ustrajnom radu na sportskom polju. Većina izaslanika raznih korporacija nadarila je tom zgodom Hašk skupocjenim darovima i športskim uspomenama, kojima će se

znatno obogatiti Haškov bogati spomen-muzej. Svečanosti su počele velikom nogometnom utakmicom između Haška i Sarajevskog sportskog kluba ili »Saška«, koja se svršila rezultatom 3 : 1. Drugi dan je bila otvorena velika sportska izložba u Umjetničkom paviljonu, koju je otvorio gradonačelnik Vjekoslav Heinzel, koji je sam bio u mladim danima veliki sportaš. U izložbi bilo je izloženo mnogo trofeja, koje su pojedini Haškovci izvojštili na raznim športskim utakmicama, športska literatura Haška, mnogobrojne fotografije utakmica, mnogo raznih športskih sprava od nekoliko zegrebačkih športskih firma, bogati arkiv i muzej društva, itd.

Drugi tjedan su se nastavile razne športske priredbe u svim vrstama sportskih disciplina. Osim nogometa igrala se i Hazena, te su bile priređene razne lakoatletske utakmice, kod kojih su sudjelovali i inozemni atlete i športaši iz čitave Jugoslavije. U nogometu su također sudjelovali klubovi izvan Zagreba i nekoliko iz inozemstva. Bili su i javni nastupi sa boksom, u plivanju, tennisu, a i vojska je nastupila iz Zagreba i iz provincije sa svojim najboljima atletičarima u raznim utakmicama, te su postignuti i lijepi rezultati.

Napose je Hašk izdao lijepu spomenicu: Dvadeset godina rada 1903—1923, u kojoj je prikazano djelovanje kluba kroz ovo dvadeset godina, kada se prvi puta počelo na zagrebačkoj univerzi jedno desetak akademičara zanimati ozbiljno za neke vrste športova. Ovi sadanji već seniori Haška utemeljili su Hašk, koji je imao isprva tek mali broj članova, a danas imade preko jedne hiljade pravih, podupirača i utemeljiteljnih članova. Spomenica je obilno ilustrovana športskim scenama iz sviju športskih disciplina te fotografijama prvih utemeljitelja Haška, Svaka vrst sportova, koji su se gojili u Hašku, opisana je napose sa cjelokupnim historijatom, tako mačevanje, zimski sportovi, nogomet, lov, motociklistički šport, laka atletika, plivanje, hockey, lawn-tennis, hazena, i boks. Ujedno je naširoko opisan razvoj osnutka igrališta u Maksimiru, a dodani su popisi i pregledi raznih dobivenih utakmica, rekorda i nagrada, koje su stekli članovi Haška u mnogobrojnim utakmicama kod nas i u inozemtsvu kod svih vrsta športskih disciplina, poglavito kod nogometa, plivanja, hazene, kod lake atletike, tenisa i kod zimskog športa, kojim se Haškovci bave jednako i intenzivno, kao i ljetnim športovima. Važno je napose istaknuti, da si je Hašk nabavio i oveće zemljište u Maksimiru, te je sad stvar boljih vremena, da se tamo podigne veliki budući zagrebački stadion.

Dr.-B.

AMATERSTVO

FILATELIJA.

Biljezi u Jugoslaviji. Iza prevrata upotrebljavali su se u našim zemljama biljezi pojedinih pokrajina, tako kod nas austrijski i ugarski, u Srbiji srpski a u Crnoj Gori crnogorski. Slovenija je prva preštampala svoje austrijske biljege sa SHS. Malo pomalo počeli su se uvoditi u svim našim krajevima novi zajednički biljezi, od kojih su neki bili izdani na hrvatskom odnosno srpskom, a neki na slovenskom jeziku u prečanskim krajevima latinicom, a u Srbiji i Crnoj Gori ćirilicom. Prvo je izdanje bilo izašlo s napisom »Kraljevstvo«, a drugo izdanje imalo je glavni naslov »Kraljevina«. Zajednički biljezi bili su u različitim vrednotama izdani, počevši od pet para do sto dinara, te u više nacrta, sa slavesnkim nacrtima. Biljezi su bili perforirani i u raznim bojama na dosta slabom papiru, te su već izašli iz prometa. Ujedno su bili i stari srpski biljezi od jednog dinara preštampani napisom »Kraljevstvo«, te su se upotrebljavali samo na tovarnim listovima za željezničarski promet.

Od nove godine stupili su u promet novi naši biljezi u raznim oblicima i raznim vrednotama također sa staroslavesnkim nacrtima. Izašli su u više boja i više nacrta od vrijednosti u parama i dinarima, a izrađeni su u Beogradu. Prijašnja emisija izašla je u Zagrebu u tiskari Narodnih Novina.

Od najnovije serije biljega izašle su ove vrednote: po 5 para tamno modra, po 10 para svijetlo zelena, po 20 para modro crvena, po 1 dinar žuta, po 2 dinara žutkastozelena, po 5 dinara crvenosmeđa, po 10 dinara ljubičasta, po 20 dinara modrozelena, po 50 dinara narančasta, po 100 dinara smeđa, po 250 dinara tamno smeđa, po 500 dinara crvenoljubičasta, po 1000 dinara tamno ružičasta. Veličina biljega jest 25 : 35 mm, a broj zubaca 11 i po. Biljezi su štampani na dosta slabom papiru. Izradba biljega nije umjetnička i nalik na prijašnju emisiju s narodnim ornamentima. Napis na biljezima je latinicom i ćirilicom, a u sredini se nalazi grb SHS. Biljezi od par izdanja imadu jednaki crtež, a dinarske vrijednosti od 1—5 dinara imadu opet jednaki crtež. Sve ostale vrijednosti imadu različite nacrte. U slučaju da ponestane gdje biljega, onda se biljeguje kod poreznog ili financijalnog ureda na taj način, da se tamo plati biljegovina, koja se onda na aktu službeno potvrdi. Sada imade međutim već posvuda toliko biljega, da se to već rjeđe događa, i to obično samo u slučaju, kada se moraju platiti vrlo velike pristojbe.

Uz sabiranje maraka postoji i zasebno sabiranje biljega. Imade pače i posebnih kataloga za sabirnje biljega i posebnih časopisa za sabirače biljega. Albuma nema za to posebnih, no svatko si može sam udesiti album za sabiranje biljega na taj način, da si uredi zbirku po državama. Naročito se mladeži preporuča, da sabiru biljege Jugoslavije i slavenskih država. Tko bi želio adresu za sabiranje biljega, za Katalog ili za koji časopis, neka se obrati na hrvatsko filatelističko društvo u Zagrebu, Duga ulica br. 5.

Dr. B.

KNJIŽEVNOST

NOVE KNJIGE.

Molière: »L' Avare«. Da se olakša učenje francuskoga jezika u srednjim školama, a i privatno, izdala je »Narodna knjižnica» «francusko izdanje spomenutog djela s opširnim i savjesnim komentarom na svakoj stranici, rječnikom i predgovorom, a priredili su ga prof. S. Škreblin i K. Draganić. Knjiga stoji 20 Din., a naručuje se kod nakladne knjižare, Zagreb, Vojnička ulica 13.

Ista je knjiga izašla u nakladi iste knjižare u hrvatskom prijevodu g. Ise Velikanovića kao osma knjiga »Pozorišne biblioteke«.

Preporučamo: Škarica-Škreblin, Maturalni zadaci iz matematike (potpuno riješeni za 6., 7. i 8. razred). Cijena bez poštarine 20 Din. Naručuje se kod biblioteke »Ergon«, Zagreb, Trg 29. Listopada 1918.

ZABAVA I ŠALA

ODGONETKE ZAGONETAKA.

Odgonetke zagonetaka iz br. 8. od prošle godine:

I. *Pitalice: 1. Repa. — 2. Lonci na vatri. — 3. Sjekira. — 4. Pijetao. —

II. Zagonetnni natpis: **Kraljica Lepa.**

III. Latinska zagonetka: Ter ra es et in ter ram i bis = Terra es et in terram ibis (Zemlja si i u zemlju ćeš poći).

IV. Brojčanke: 1. Kakva sjetva, takva žetva. — 2. Tko umije, njemu dvije.

V. Logogrif: Petar — šestar.

Odgonetke iz zagonetaka iz br. 9.—10. od prošle godine.

I. Narodne pitalice: 1. Vatra. — 2. Bič. — 3. Pčele.

II. Učarani natpis: Premetnu li se u natpisu slova, dobiva se SEDAM SLOVA, ako se to ukloni ne ostaje ništa.

III. Brojčanice: 1. Pitala nas Jelisava, je li Sava duboka. — 2. Poručio nam Ilija, da mu ili ja ili sestra dođemo u pohode.

IV. Rebus: Po smijehu se luda pozna.

Naknadno su poslali odgonetke: Iz broja 6. i 7. »Omladine« VI. Ivan F. Detelić, Sarajevo (I. 2, 3; II.)

Iz broja 8. Ivan F. Detelić, Sarajevo (I. 2, 3, 4;. II. IV. 1; V.); Milivoj Ganza, Split (I. 1, 2, 3, 4, II. III. i IV.); Vladimir Klein, Zagreb (I. 1,3,4; II., III., V.); Zora Samardžić (I.1—4, V.); Vlatka Došen, Gospić (I.1—4, II. V.); Đuro Novak, Zagreb (II.); Vjekoslav Biljan, Zagreb (I. 3, 4; II. V.); Ivan Barlović (I. 1—4, II. V.);

Iz broja 9. i 10. Zorica Samardžić, Požega (I. 1—3); Stanislava Albrecht Brod na Savi (I. 1, II.); Albert Spindel, Zemun (I. 1. i 2, II.).

Osim toga stigla su dva pisma s odgonetkama bez potpisa, a Eugen Schön iz Vinkovaca javlja pismom, da je riješio dvije zagonetke, ali rješenje nije poslao.

ZAGONETKE.

I. Pitalice.

1. Tko nosi noge u ruci, a oči u džepu?
2. Kuhaš, a ne možeš osoliti. Što je to?
3. Koja se biljka spominje najčešće u optici?
4. Zla mila u kolač se svila. Što je to?

II. Zagonetna adresa.

VASOJE ARBANOS

Odašiljač ovoga pisma nije trebao da u adresi navede grad i zemlju, kamo je pismo upravljeno, jer se oboje nalazi u samom imenu i prezimenu adresata. Koji su to grad i zemlja?

III. Brojčanke.

1. 12345 12345j 6pa6it ć3 t3 1234a!
2. 12345 kuć675 12345 113b3d675.
3. B1z m231 n1m4 n4231.

(Brojevi u svakoj pojedinoj brojčanki zamjenjuju druga slova).

IV. Razmještaljka.

Imao vinogradar u podrumu 24 bačve, a bile su uz četiri strane podruma tako razmještene, da ih je na svakoj strani bilo u redovima zajedno po 9. Jednom ga zgodom zamoli susjed, da mu u svom podrumu za neko vrijeme spremi njegove 4 bačve. Vinogradar se skanjivao i pokazivao pune strane podruma, no ipak se nečemu domisli, pa primi te 4 bačve. On ih zajedno sa svoje 24 tako razmjesti, da ih je opet na svakoj strani bilo ukupno 9. Kad susjed dođe za neko vrijeme po svoje bačve, otpravi ga vinogradar sa izlikom, da je netko u podrum provalio i odnio bačve, jer ih sada ima po 9 na svakoj strani, kako je i prije u njega bilo. Videći susjed, kako ga vinogradar hoće da prevari, odluči mu se osvetiti. Provali noću u podrum i odnese svoje 4 bačve a usto i 4 gospodareve, dok ostale razređa tako, da ih je opet bilo po 9 na svakoj strani. Kako su bile smještene bačve ta tri puta?

Svaka ptica svome jatu leti.

Neka se iz ove četvorine izbaci 20 slova tako, da ipak sve ostane u njoj!

V. Rebus.

```
   d          s        nesi
d obr d    s ene s     ----
   d d        s s         2

   z          s         O"
 z I z     s ene s     ----
   z z        s s         2
```

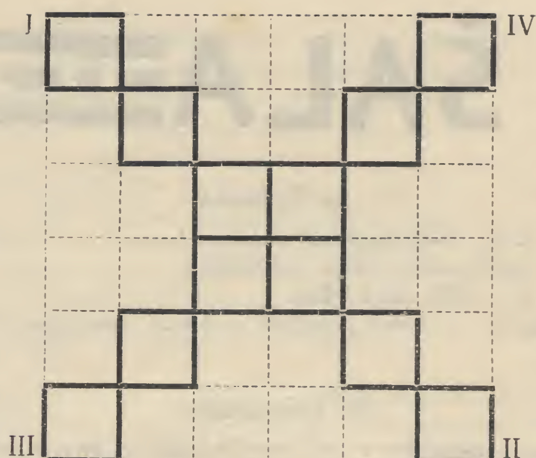
VI. Logogrif.

Otok sam, u **muškom** rodu,
Jadranskoga našeg mora,
a u **ženskom,** tad sam rijeka,
s kršnijih sto teče gora.

VII. Popunjalka.

```
I.        II.
● ● ● ● ●     Broj.
● ● ● ● ●     Kontinent.
● ● ● ● ●     Novac.
● ● ● ● ●     Vrtlarovo djelo.
● ● ● ● ●     Ime.
● ● ● ● ●     Daje se blagu.
II.       I.
```

Valjano ispunjeno daje od I—II na obje strane isto ime.

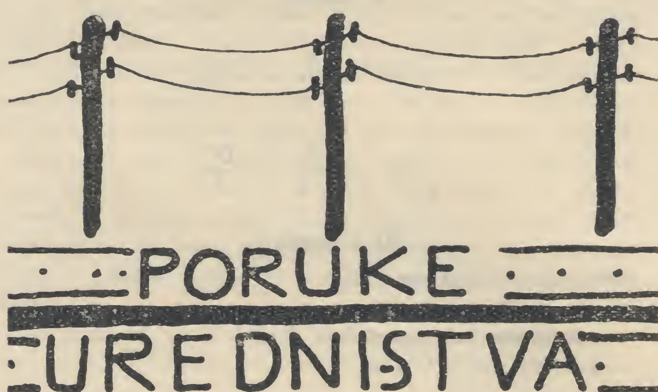
Ako se slova: A, A, Ć, Ć, I, I, K, L, R, Š, Š, V, zgodno poredaju, daju od I—II jednu od najvećih gora u našoj državi, a od III—IV jedno ubavo seoce. Ista se imena čitaju i u svim horizontalnim redovima, i to jedno ime dva put a drugo četiri puta.

Rebus.

! sţoj !

IZ ŠKOLE.

Zadao profesor đaku nevaljancu dimenzije hrastova debla i cijenu po kvadratnom metru, da izračuna, koliko bi stajalo takovo deblo. Đak nariše na ploči nešto, što nije bilo nalik ni jajetu ni prasetu a ponajmanje hrastovu deblu. Postavi račune s brda s dola i stane da množi: »Triput sedam. Triput sedam — dvadeset i jedan... Jedan na tablu... dva u glavu. Šest puta devet — pedeset i četiri... Tri iz glave... sedam za tablu... pet u glavu...« i tako redom sad na tablu, sad u glavu sad iz glave... Nakon mučna računanja i teška znojenja ne mogavši riješiti zamršenog problema okrene se k profesoru i reče: »Skupo će biti, gospodine profesore! — koliko biste Vi dali...?« **K.**

Smiljka. Vaše su pjesmice velikim dijelom uspjele. Izrazito lirski talenat! Budite što kraći i izbjegavajte opširnija opisivanja. Takve Vam manje stvarce, kako i sami vidite, dobro uspijevaju. »Suzana« ne će ući. Javite nam se što prije i što češće. Nu svakako se čuvajte hiperprodukcije. Pjevajte samo onda, kad osjećate potrebu!

As. — Fazlib. Dali smo sebi mnogo truda, da preradimo neke Vaše stvari, koje su koncepcijom svojom sasvim zgodne, ali bi mnoge partije trebalo s temelja izmijeniti, a to bi značilo skovati pjesmu, koja ne bi više bila Vaša. Pitat ćete, što ne valja. N. pr. u pjesmi »Spominjanje«, koja bi mutatis mutandis bila sasvim dobra: A ruke digle i pobožno mole — Iz onog kuta, gdje miriše dronja — Sada se čuje vonj mrtvih tjelesa — itd. Ako možete to izmijeniti, da bude kod toga i logič. smisla, zatim dotjerati stihove obzirom na metriku i jezik, no pa onda — u ime božje.

M. R. D-ć. Vaše pjesme ne mogu ući. Razloga ima mnogo: Misli, tvrdnje, poredbe i slično upravo su nevjerojatne, gotovo nesnosljive, n. pr.: Mrki oblaci — — — iz sebe jaki otrov liju — — —.

Mer-Kur. Vaša pjesma nipošto nije zgodna za naš list. Pokušajte s njom sreću gdje drugdje. Mi trebamo pjesama i sastavaka s jasnim mislima bez dvoličnosti i aluzija.

B. B. Saraj. Vaše »Zadnje cvijeće ne može ući. Čini se, da je stvar dosta ishitrena, pa bi je trebalo dotjerati.

M. L. Split. Pjesme »Ljubičici« i »Jedno proljeće« prilično su još nestašne, pa ne mogu ući. Čitajte dobru prozu i vježbajte se u jeziku.

Slavonka. Pjesma »Nejaka sam...« ne može ući. Suviše je sirutkasta, t. j. ni slatka, ni slana ni kisela, odnosno ona od svega ima pomalo. I onda što znači: »Za sve naše, naški što se zove...«? Kao što se ne može reći »vaški«, tako se ne može reći ni »naški«.

Pero Trogirski. Pjesma »Život« suviše je kaotične naravi; refleksija i realnost kao da se natječu o prvenstvo, a to smeta. Ni »Virgo« ne može ući, i ako se čini, da je nešto dotjeranija. Teme su svakako nezahvalne i očito preteške za Vas

F. K. S. Banja L. Pjesma »Vrbasu« da je samo malo metrički dotjeranija, ne bi bila loša. Posljednja kitica sa »sakrijadama« vrlo smeta. — »Alegorija ljubavi« ne može se već radi sadržaja u našem listu štampati.

X. Y. Brod n S. Javite nam svoje ime i zanimanje, jer ne običajemo štampati sastavke nepoznatih autora. »Znam« nije loša stvar, uz malo korekture mogla bi ući.

F. Neidh. Zgb. Šteta, da pjesma »Vladar pustinje« nije ispjevana, recimo, u dvanaestercu ili makar u šestnaestercu, u kojem su ispjevane neke Freiligrath-ove pjesme, kao na pr. »Der Löwenritt«, na koju ponešto sjeća Vaša pjesma. Ali stihovi s dvadeset i tri sloga ipak su pre dugi i pre tromi. Možda bi se dali prelomiti ili bolje pokratiti. Ovo potonje bi bolje bilo, da pjesma ne bude pre duga.

Belizar D. Subotica. Pjesmica »U hramu« ulazi u tisak, »Želja« ne može. To Vas neka ne smeta. Pošaljite nam još štogod.

Vjekoslav Mirović, Dalmacija. Uz najbolju volju ne možemo uvrstiti Vaših pjesmica, i to ponajviše radi jezika. Ne može se reći: suza, što... već: suza, koja... Teško se čitaju oblici« skrita... neumita... Javite nam se čim drugim.

K. Agić, Saraj. »Na Golgoti« ulazi, ali »Hrvatski junak« ne može, jer pjesmica nije pjesnički dovoljno dotjerana, a i sadržajem ne odgovara zbilji. U kreševu nitko ne misli na domovinu, tamo se uopće ništa ne misli. Budite dobri, pa nam pošaljite što skorije koji svoj rad.

R. Hundić. Vaš »Ovidije« ne bi bio loš svojom koncepcijom, ali metrički je mjestimice nedotjeran, pa ne može ući. Kako bi bilo, da ga preradite.

Željka, Split. Misao u sastavku »Zora« čini se da je ova: Duševna borba u mladu bolesnu čovjeku, kojemu se približava konac, pa će doskora morati ostaviti svijet s njegovom prirodom, koja je uza svu krasotu i milotu radi svezatorne smrti tako nemilosrdna i hladna. Zamisao je dobra, ali za Vas preteška i upravo zato nije Vam ni uspjela. Javite nam se čim drugim.